TUNTURILATU

LAPINKÄVIJÄIN LEHTI ★ JULKAISIJA TUNTURILATU RY. ★ NO 2/1974

Puheenjohtajan tähdenvälejä

Sääsket ja mäkärät on tältä vuodelta syötetty ja innokkaimmat meistä ovat jo käyneet sivakoiden tervaukseen. Ajat vain eivät enään ole entiset. Sääsket pölähtivät maailmaan jo juhannusta edeltäneellä viikolla — ja minä kun ajattelin kerrankin nauttia säiskettömästä heräävän kesän kuulaudesta tunturissa — eikä yli kolmenkymmenen asteen helteessä rinkkakaan tuntunut yhtä kevelältä kuin ennen. Niin se maailma muuttuu, näitä nykyisiä lasikuitusuksiakaan ei tarvitse enään tervata.

☆

Lappi, harrastuksemme kohdekin on muuttumassa. Luonnon koskemattomuuden turvaaminen yhä sankkenevilta retkeilijäparvilta on vakava haaste, jossa järjestäytyneen retkeilijäjoukon on tehtävä voitavansa. Lunnon säilymisen lisäksi on otettava huomioon myös eräretkeilyalueilla luontaiselinkeinoja harjoittavat ja heidän elinmahdollisuuksiensa turvaaminen. Meidän on ehkä mahdollista kartoittaa yhdessä paliskuntien edustajien kanssa poronhoitoalueiden vuotuinen porotalouskäyttöön niin, että eri vuodenaikoina eri alueita retkikohteina käyttäen vähentäisimme porotaloudelle aiheutetut haitat niin vähäisiksi kuin mahdollista. Kalastuksen ja metsästyksen sekä marjastuksenkin kohdalla syytöksiä on heitelty usein kohteita sen tarkemmin valitsematta, mutta näissäkin asioissa meidän on muistettava retkeilijäetujen toissijaisuus. Meille rakkaan Lapin elämänpiirin ja saamelaiskulttuurin säilyminen on mahdollista vain voimakkaan luontaistalouden osana. Olisi korvaamaton vahinko, jos saamelaiskulttuuri kuoleutuisi museoihin ja matkamuistorihkamapajoihin.

☆

Tunturiladun johtokunta on etsinyt toista omaa tukikohtaa Ivalon Kyrön takakairoista Savun paikkaa ei vielä ponnisteluista huolimatta ole löytynyt. Ostettavaksi haetun paikan tuntomerkkeihin kuuluisi kohtuullisen hiihdon lisäksi vähintäin parin penkkulman taival lähimpään tiehen eikä tunturinäkymäkään olisi pahitteiksi. Mikäli jäsenistön näköpiiriin ilmaantuisi tälläinen mahdollisuus, olisimme kiitollisia tiedoista. Metsähallituksen kanssa jatketaan tänä syksynä neuvotteluja uuden Sudenpesän rakentamismahdollisuudesta.

☆

Jäin tässä hiljan miettimään Tunturiladun suhteita ulospäin suureen yleisöön. Kuulin aivan vakavasti esitetystä väitteestä, että Tunturilatu on eliittikerho. Jos ulkoinen imagomme todella on tällainen, on meidän sekä mentävä itseemme että harkittava keinoja kuvan oikaisemiseksi. Syitä tällaiseen tilanteeseen saattaisi helposti luetella useitakin, mutta sekä jäsenrakenteemme että toimintamme tavoitteet tuntien kuulostaa

jatkuu sivulle 7

Kilpisjärveltä länteen

on Veli Sunila hiihdellyt kaverettensa kanssa ja kertoo siitä nyt sivulla 4 olevassa jutussaan. Veli Sunila on vuosien mittaan kiipeillyt Ruotsin puolen "mäkiä" vähän siellä ja täällä, Kebnekaisia, Akkoja ja Sulitelmia. Niistä nyppylöistä sitä kertyy kertomista. Sattuu pakostakin yhtä ja toista, josta kyllä kertoilee jälkeenpäin, vaikka silloin kiperällä hetkellä on silmä tiukkana.

Vieressä oleva näkymä on Ruotsin ja Norjan rajamailta Kilpisestä länteen. Siellä on Parastindia ja Pältsaa. Tässä keskellä on tunturi, jota leikillisesti on kutsuttu myös työtaisteluvuoreksi. Sen nimi kun on Lakko.

Lue myös Veli Sunilan juttu sivulta neljä.

KOHTAAMISPAIKKANA VANHA KUNNON DIPOLI

Tänäkin vuonna tavataan taas pyhäinpäivän aikaan. Tunturiladun vuosikokous pidetään 2. 11. 1974 alkaen klo 14 ja se on jo takanapäin, kun tämä lehti lämpimäisinä jaetaan Dipoliin perinteellisiin susivihkiäisiin kokoontuneelle Tunturiladun väelle. Tunturiladun susivihkiäiset pidetään 2. 11. 1974 alkaen klo 19 Dipolissa, paikassa, jossa on oltu koolla jo monasti ennenkin. Ja 3. 11. 1974 klo 13 syödään susilounas tarinoiden Kestikartanossa, jonka osoite tätä nykyä on Mannerheimintie 6. Siinä näiden pyhäinpäivien yhteisten tapaamisten "kolmiyhteys". Tavataan niissä näissä merkeissä.

Oikea saamelaismieskin vihitään tunturisudeksi

Tämänvuotisissa susivihkiäisissä 'lyödään' kolme ikäsutta Brita Saloriutta Helsingistä, Mauri Tani Karhulasta ja Tauno Saksala Kangasalta.

Ikäsusia on vihkimyksen jälkeen yhteensä 31. Brita Saloriutta saa sattumalta ikäsusinumerokseen 30, mikä hänellä oli johtajasusinumeronakin.

Johtajasusia vihitään tänä vuonna 7 ja johtajasusien korkeimmaksi järjestysnumeroksi tulee 99, niin että ensi vuonna saa nimen ja arvon sadas johtajasusi. Ken hän sitten lieneekin? Tunturisusia tulee tällä kertaa lisää 45 ja korkein susinumero on tämän jälkeen 1166.

Tunturisudeksi vihitään tällä kertaa myös Lapin mies Unto Aikio Kaamasesta. Hänestä tulee tunturisusi numero 1122. Sitten tämänvuotisessa susiluettelossa on kokonainen susipesue. Neljä Vanamoa saa susimerkin, Anneli, Iiro, Jari ja Kauko. Näitä ja kaikkia muita "merkinnässä" mukana olevia on syytä onnitella. Luettelo tämänvuotisista susista on täydellisenä tämän lehden keskiaukeamalla.

Saloriutta

Tani

Saksala

Tunturilatu r.y.

☐ JOHTOKUNTA

puheenjohtaja
Antero Tarvainen

varapuheenjohtaja
Aarno Wäänänen

jäsenet: Toivo Harjanne, Hannu Hiltunen, Pekka Huttunen, Sirkka Laakso, Yrjö Suuniittu, Sirkka Iivanainen, Lasse Lindberg.
Sihteeri: Eila Lehtonen
Poutamäentie 4 B 18 00360
Helsinki 36, puh. 558399.

Jäsenkortistonhoitaja sekä rahastonhoitaja:
Anneli Peltonen
Alkutie 27 00660 Helsinki 66
puh. 749 263

Juoksevat raha-asiat hoitaa:
Kaija Nurmi, Suomen Ladun toimisto
Korkeavuorenkatu 25 A 00130
Helsinki 13
puh. 90-10 101

☐ JÄSENLEHTI

Tunturilatu
Toimittanut Erkki Wiksten
Yläkiventie 5 K 187 00920
Helsinki 92
puh. 335 878

☐ NAISTOIMIKUNTA

Kokoonkutsujana
Kirsti Päivärinta
Pietarinkatu 19 00140
Helsinki 14 puh. 631 531

☐ SUSIKYRÖ-TUNTIRIMAJA

os. Raattama, Ylikyrö
Susikyrön rakennuspäällikkö:
Pekka Huttunen
Joukontie 27 76100
Pieksämäki 10
Susikyrön isäntä:
Ossi Issakainen, Muonio

☐ SUSIVALIOKUNTA

Puheenjohtaja Aarno Wäänänen
Sihteeri Eila Wäänänen
Jäsenet: Kauko Laine, Raimo Niklander, Tuulikki Sepänmaa, Väinö Martikainen

☐ TUNTIRIKERHOT

Kuokte (2) Hyvinkää
Puheenjohtaja Reino Aaltonen
Sihteeri: Jorma Vuorela
Vesitorninkatu 19 B 23 05820
Hyvinkää 2, puh. 914-14909

Kolbma (3) Tampere
Puheenjohtaja Yrjö Suuniittu
Sihteeri Elma Mäkinen
os. Kirjavaisenkatu 5 Tampere 56, puh. 931-630 537

Njellä (4) Pieksämäki — Mikkeli
Puheenjohtaja Pekka Huttunen
Sihteeri Eila Hämäläinen
os. Nuijamiestenkatu 22 D 10
50100 Mikkeli 10
puh. 955-17552

Vihtta (5) Vaasa
Puheenjohtaja Aarne Orhanen
Sihteeri Paavo Finnilä
os. Malmönkatu 17 65140 Vaasa 14, puh. 961-244442

Kuhtta (6) Helsinki—Vartiokylä
Puheenjohtaja Alpo Mäntynen
Sihteeri: Ari Munther
Keinutie 7 A 9 00940 Helsinki 94
puh. 307658

Sietsa (7) Iisalmi
Puheenjohtaja Kauko Härkönen
Asevelikatu 10 74100 Iisalmi

Kavtsi (8) Helsinki
Puheenjohtaja Jussi Saarinen
Sihteeri Marjatta Lindberg
os. Linnankoskenkatu 3 A 9
00250 Helsinki 25
puh. 90-446 770.

□ □ □

Painettu Paasipaino Oy:n rotaatio-osastolla 1974

ANORAKKI

VAATIVAAN KÄYTTÖÖN

(tunturisusien käyttämä malli)

Valmistamme anorakkeja PMK:n erittäin kestävästä, vettähylkivästä Dio-gabardinista ja kesäkäyttöön hieman ohuemmasta Dio-Luxista. Runsas värivalikoima. Miesten koot 48--58. Naisten koot 36—46.

Kestäviä **SUKSIPUSSEJA** (pituudet 205 cm ja 220 cm)

LK-tuote Oy

Ilmarinkatu 34 33500 Tampere 50 puh. 931-56 121

KUOKTEN KUULUMISIA

No saatiinhan se kahdeksas toimintakausikin onnellisesti loppuun viedyksi. Niin entiset kuin uudet jäsenetkin (6) ovat täysissä ruumiin ja sielun voimissa. Ketään ei ole eksynyt Lapin selkosille eikä etelän reheviin lehtoihin. Uutta toimintakautta kohti porskutellaan tarmoa ja intoa uhkuen.

Sitten hieman arkisempiin asioihin paneutuen, voidaan mainita kerhomme vaatimattomista tuloksista menneenä toimintakautena joitakin episoodeja. Lokakuussa tehtiin hieman historiaa, kun tarpomalla tutkittiin sopiva epävaellusreitti Lopelta Tammelaan, joka sitten aikanaan merkitään seutukaavaan pysyväksi poluksi. Tämä vaellus kuului osana eräretkenohjaajakurssiin, jota junaili tottuneesti Lasse Martin.

Useana viikonloppuna patikoitiin milloin minnekin lähiympäristön nähtävyyksiin tutustumaan mm. Pässinkallioille, luontoiltaan Mäntyselle jne. Saatiin vihdoin ja viimeinkin se odotettu oma hihamerkkikin aikaiseksi. Joulun alla koottiin jälleen Lapin lapsille vaateavustuksia.

Osa Ruoktelaisia otti elämän hieman iloisemmin rentoutumalla sekä kerhon omassa että Tunturiladun pikkujoulussa.

Talven aikana suksittiin Nykiön majalle Jokelaan, mukana 23 urhoollista kerholaista. Tosi hommeleihin jouduttiin sekä Seitsemän Veljeksen että Finlandian hiihdoissa, ottaen huomioon viime talven lumi- ja keliolosuhteet. Oltiinhan sitä myös mukana seudun omissa "suksijuhlissa", kun sauvottiin Monnin hiihto.

Kevään koittaessa punnittiin voimia Helalauantain vaelluksella Pirkkola—Hyvinkää (n. 70 km).

Menneenä "kauniina" suvena koeteltiin tietoja ja taitoja Karhulan ladun järjestämillä leiripäivillä kolmen joukkueen voimalla. Tehtiin myös onnistunut pikavierailu Ulko-Tammioon.

Lapin kairoilla hiihdettiin välillä Hetta—Susikyrö—Pallas—Ylläs ja osallistuttiin hiihtoviikkoon Kurkkiolla Äkäslompolossa.

On myös hieman yritetty etsiä rasteja soilta ja kotikummuilta.

Viime elokuussa jutasi eräs iskuporukka Haltian harteilla. Kuluneen toimintakauden päätti toisen kerran vaellettu 2-päiväinen eräretki Lopelta Eerikkilän urheiluopistoon Tammelaan.

Kuulumisiin ja terveisin Ruoktelaisilta.

EKa

KOLBMAN KUULUMISIA

Kesä on jälleen jäänyt taakse ja syksy kulkenut pitkin harppauksin eteenpäin, niin että olemme jo päättämässä toimintavuottamme — ensin kerhot ja tätä luettaessa sitten tunturilatumme. Mennyt kesä ei ollut niin suotuisa retkeilijänkään kannalta kuin pari aikaisempaa. Ja meidän — tunturinkävijöiden juhla-ajan väriloisto ruska kiirehti sammumaan ennenkuin oli edes kunnolla syttynytkään.

En tiedä oliko niin kun tuntureilta tulleet kerholaiset kertoivat ja itsekin niin heinäelokuun vaihteessa päättelin, että Lapissa ei satanut niin paljon kuin täällä etelässä. Vai onko niin, että kotona katselemme ikkunasta sateen pisarointia emmekä tule lähteneeksi ulos metsään. Mutta kun lähdemme Lappiin ja olemme ulkona aamusta iltaan, mahdollisesti koko retken ajan, niin toteamme, että sade ei ole sittenkään niin jatkuvaa, kuin sisällä istujat kuvittelevat

Kerhomme kesäistä eräretkeä sade ei ainakaan haitannut. Vai olivatkohan elämykset niin voimakkaita, että sellaiseen seikkaan kuin sateeseen ei tullut kiinnittäneeksi huomiota. Joka tapauksessa, poiketessamme Karesuvannon seutuvilta Ruotsin puolelle ja suunnatessamme retkemme kohti Pältsaa ja Parasta, emme arvanneet kuinka lajirikkaan kasviston ja lintukannan tapasimme. Alkumatkan koivurääseikköstä selvittyämme olivat kapustarinta ja keräkurmitsa jatkuvia seuralaisiamme. Eihän se mitään ihmeellistä kylläkään ole, ovathan ne tuttuja melkein retkeltä kuin retkeltä. Mutta rohkeasti reviiriään puolustavat tunturikihut ovat jo hieman harvinaisempia. Juhlahetkeksi muodostui ainakin meille tilanne, jossa tunturipöllöpariskunta yritti laahaavin siivin houkutella meitä pois lentokykyisen poikasensa luota. Mieliämme kiehtoo sekin hetki, jolloin kiipesimme porokanjonin rinteellä pahki piekanan pesään, jossa neljä jo sulillaan olevaa poikasta yritti tekeytyä näkymättömäksi emojen kaarrellessa yläpuolellamme huudellen uhkaavasti varoituksiaan. Elämys oli kuunnella viimeisenä yönä kolmenvaltakunnan-pyykin lähettyvillä sinirintojen riemukasta konserttia. Yhytimme retkellämme myös hillerien pesäpaikan. Ainakin emot kävivät raivokkaasti kiinni keppiin, jonka vei lähelle oletettua pesäaukkoa. Ja entäs sitten kasvikunta, riittänee kun kerron, että tunnistimme suurimman osan tunturikasvion kasveista vaelluksemme aikana. Tunturielämyksistä en kerro mitään — eivät siihen sanat riittäisikään. Uskon, että Pältsan ja Paraksen aurinkoisessa säässä kiivenneet, muistavat ne elävästi ja muut voivat vain kuvitella.

On tullut kerrotuksi tästä yhdestä retkestä vähän liiaksikin, onhan niitä tehty kerhomme jäsenien toimesta useita muitakin. Lieneekö tänäkään kesänä jäänyt yhtäkään kolkkaa Lapista katsomatta. Päätimme omamme kuitenkin Susikyrön talkoilla — kiitokset vain Eilalle ja Petterille Ullajärven savusaunan löylyistä ja susikyröläisille hyvästä seurasta. Ai, ai niitä Maijan ja Sirkan kestejä. Vahinko, että etelä kutsui pois niistä parhaimmista — räiskäle — sellaisista.

Kerhomme toimintaan avautui keväällä uusi sektori, kun ryhdyimme suorittamaan "metsämarsseja" ts. perkaamaan ja istuttamaan metsää. Hyödyllisen opin ja metsässä liikkumisen nautinnon lisäksi saimme kerhomme kassaan sievoisen kasan kilisevää. Nämä savottahommat kannattaisi huomioida muidenkin, sillä metsäfirmoilla on kova pula istuttajista ja se sopii hyvin tällaiselle "tilapäistyövoimalle".

Paljon muutakin on tapahtunut jo kiteytyneen, normaalin toiminnan lisäksi. Yksi asia surettaa kuitenkin allekirjoittanutta, nim. Latosaaren löylyihin on ehditty niin kovin harvoin. Syy tähän on — Erävaelluksen SM-kilpailun. Sen tämän vuotisen järjestämisen kun onnistuivat SL:n kaverit puhumaan kerhomme harteille. Osavastuun kantaa järjestelyistä tamperelainen "veljesjärjestömme" — Tampereen Taivaltajat. Tämän kilpailun, joka tätä luettaessa on jo — toivottavasti onnellisesti — ohi, tiimoilta olemme kolunneet kahden suunnitteilla olevan kansallispuiston nim. Seitsemisen ja Helvetijärvi-Koveron tosi juhlavat aarnialueet melko tarkkaan. Toivottavasti saamme joskus opastaa tunturilatulaisia kautta maan tänne Suomenselän harjuille ja Sata-Hämeen taipaleen poluille Kurun, Parkanon ja Ruoveden erämaissa.

Toki ennätimme sentään suorittaa, Tauno Saksalan johdolla ja vieraanvaraisesti isännöidessä, tutustumisen Sinivuoren luonnonpuistoon. Kävimme myös Eräjärven kivimuseossa sekä paikan päällä maastossa katsomassa millaisesta louhoksesta näitä jalo- ja muita kiviä oikein saadaan.

Huhut Sarmituntureista ovat kiirineet tänne Tampereellekin. Odottelemmekin innokkaina TL:n johtokunnan tuloksekkaita toimia tämän itäkairan tukikohdan saamiseksi. Hiomme puukkojamme ja teroittelemme kirveitämme, jotta olisimme valmiit, kun Huttua-Pekka kutsuu talkoojoukkoja kokoon.

Iloista mieltä Susiaisiin, kun tavataan niin — kerrotaan lisää kuulumisia.

YKA

NJELLÄN KUULUMISIA

Njellä täyttää tänä vuotena viisi vuotta. Niin se aika vaan kuluu. Kerhotoiminnassa viisi vuotta on varsin lyhyt ajanjakso, mutta sen tuntuu kuitenkin perustajajäsenten iässä. Tänä aikana on ehkä viisastuttu ja päästy tasavertaisiksi Tunturiladun suuressa jäsenperheessä. Jäsenten kunto on kasvanut päivittäisillä lenkeillä ja lukuisilla vaelluksilla Lapissa.

Kerho- ja saunailloissa olemme kuvin ja niiden johdosta tarinoiden muistelleet tehtyjä retkiä. Tutustuneet erilaisiin retkeilyvälineisiin ja esittäneet kokemukseen pohjautuvia tietoja niiden käytöstä. Kerhomme jäsen Jouko Jauhiainen on perusteellisesti syventynyt suunnittelemaan keveämpiä, mutta kuitenkin riittävän lujia rekeilyvälineitä. Hänen suunnittelemansa rinkka, laavu ja retkisaha ovat tästä erinomaisena taidonnäytteenä.

Njellän säännöt määrittelevät kerhon kotipaikaksi Pieksämäen ja Mikkelin kaupungit, sekä toimialueeksi koko Suur-Savon. Voiko jollakin toisella tunturikerholla olla laajempi toiminta-alue. Jäsenistömme koostuu suurimmalta osalta Mikkelin ja Pieksämäen kaupungeista sekä niiden lähiympäristöistä. Itä-Savon eli Savonlinnan seudun tunturilatulaisia ei kuitenkaan ole kerhoilloissamme monesti näkynyt, tähän on syynä pitkät välimatkat. Toivomme, että Savonlinna ympäristöineen saisi lähiaikoina oman tunturikerhonsa. Kipinä siihen suuntaan on jo singonnut.

Jäsenjoukkomme on savolaista. Savolaisuutta olemme tehneet tunnetuksi koko Tunturilatun jäsenjoukossa, johon olemme sopeutuneet erinomaisesti. Miten lieneekin, että tunturilatulaisiin on helppo tutustua.

Njelläläisiä nähdään usein Susikyrössä. Niitä tavataan siellä kaikkina vuodenaikoina. Susikyrön asiainhoitaja saa joka kuukausi tilanneselostuksen majan kunnosta näin jäsenten välityk-

jatkuu sivulle 6

Junalla talvilomalle

Juna vie Teidät nopeasti, mukavasti ja taloudellisesti Lappiin. Autonnekin seuraa Teitä samassa junassa Helsingistä Ouluun, Kemiin ja Rovaniemelle sekä Turusta ja Tampereelta Rovaniemelle ja takaisin Teidän nukkuessanne. Aamulla voitte jatkaa virkeänä lomailukohteeseen.

Talvialennuslippuja myydään 13. 1.—13. 3. 75 vähintään 250 km pituiselle menomatkalle Matkustuspäivät maanantai-torstai. Alennus on 15 % meno-paluulipun hinnasta. Voimassaoloaika on 1 kk, jos ostatte lipun 13. 1.—20. 2. 75 välisenä aikana. Pääsiäisliikenteen takia ei talvialennuslipulla saa matkustaa 20. 3. jälkeen, joten 21. 2.—13. 3. välisenä aikana ostettujen lippujen viimeinen kelpoisuuspäivä on 20. 3. 75.

Tarkat tiedot asemilta ja matkatoimistoista.

VR

HYVÄÄ TALVIMATKAA

Muisti-kirjan lisälehdet

JOULUPAKETIT LAPPIIN

Tänä vuonna lähetämme joulupaketit kuudelle Lapin perheelle, joissa alaikäisten lasten iät ovat:

Tytöt 5 v. — 1, 9 v. — 1, 10 v. — 1, 11 v. —1, 13 v. — 2, 14 v. — 1, 15 v. — 1.

Pojat 3 v. — 1, 7 v. — 3, 8 v. — 1, 9 v. — 3,11v. — 1, 12 v. — 2, 13 — v. 2, 14 v. — 1, 15 v. — 1.

Heille lähetettävien vaatteiden tulisi nyt olla u u s i a ja lämpimiä käyttövaatteita. Kun nyt aloitamme kutomiset ja ompelukset, ovat käsityöt valmiita 13. 12. mennessä. Ellet ole käsityötaitoinen, löytyy varmaan kaupan hyllyltä jotain. Kaikenlaiset liina- ja vuodevaatteet sekä ruokatavara ovat myös erittäin tervetulleita samoin lelut, kirjat y.m.

Paketteihin tarkoitetut tavarat tulisi toimittaa Suomen Ladun toimistoon 13. 12. 74 klo 15 mennessä.

□ □ □

TUNTURILADUN PIKKU-JOULURETKI KILJAVAN KOTORANTAAN 30. 11. — 1. 12. 74

Sauna ja kahvi lämpiminä jo iltapäivällä 30. 11 ja jouluateria syödään n. klo 19. Aamulla 1. 12. reippaallaan Nurmijärven Geofysikaaliselle laitokselle jonka jälkeen lounas.

Mukaan retkivaatteet ja nimetön pikkupaketti pukinkonttiin sekä paljon iloista joulumieltä.

Retken hinta yöpymisineen kaikkineen 50,—.

Linja-autoja Helsingistä laituri 15 klo 12.30, 15.00, 15.55 ja klo 17.00 sekä laituri 14 klo 12.30 ja 13.05.

Ilmoittautumiset Latuun 28. 11. mennessä puh. 10 101.

□ □ □

LAPAS- JA TOSSU-MARKKINAT ATENEUMISSA 22.—24. 11. 74

Markkinat avataan yleisölle perjantaina 22. 11. 1974 kello 17. Lauantaina ja sunnuntaina ovet ovat avoinna koko päivän.

Ostettavana ja katseltavana pohjoisten taitajien tekemiä Lapin käsitöitä.

Tulot menevät kokonaisuudessaan käsityöntekijöiden tukemiseen.

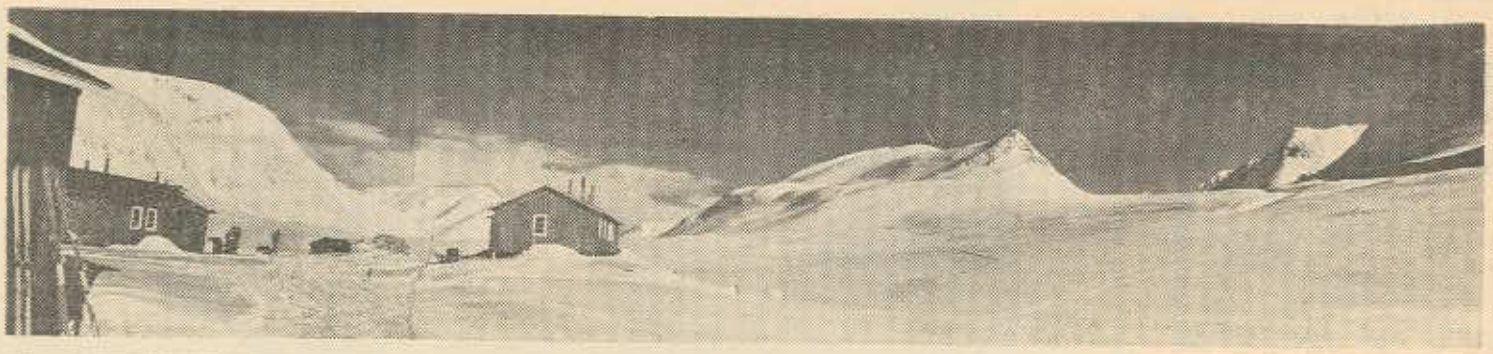
Markkinoide njärjestäjinä toimivat Lapin Sivistysseura ja Taideteollisen Korkeakoulun saamelaiskäsitöiden työryhmä.

□ KALAA Inarinjärvestä ei nykyisin saa juuri lainkaan, kertoo Uuno Pelander. Kanadaneli harmaanieriä, jota järveen on istutettu, tuntuu kokonaan vieneen isonieriän paikan.

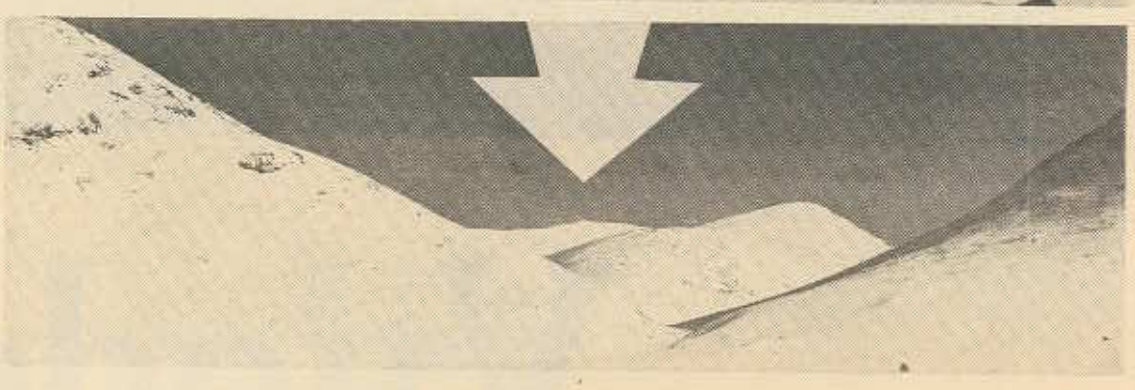
jatkoa sivulta 6

sekä sihteeristön monisäikeiset tehtävät. Kerhotoimikunta on lisäksi saanut huomattavan paljon apua jäseniltä rientojen käytännön järjestelyissä. Esitän lämpimät kiitokseni kaikille kerhon jäsenille aktiivisesta osallistumisesta toimintaan, mikä on tehnyt koko touhun mielekkääksi. Samalla toivotan menestystä kerholle, toimikunnalle ja kerhon uudelle puheenjohtajalle Jussi Saariselle.

LASSE LINDBERG

ABISKOSTA kun hiihtää etelään, ei ole maisemissa valittamista, kuten viereisistä kuvista voi päätellä. Abisko muuten johtuu ABC-skola -nimestä, sillä sen paikalla on ollut ensimmäinen alueen koulu. Yläkuvassa on näkymä paikasta, jonka nimi on Sälka ja tarkoittaa sekää Ruotsin ja Norjan välillä, sitten on kuva Liddopaktista, joka tarkoittaa liittopahtaa ja alakuvassa nuoli osoittaa Kebnekaisen huippua. Kebne juontuu ämpäriä tarkoittavasta sanasta, sanoo Heivi Nuorgam. Ja hän tietää, niinkuin tiedämme.

KILPISJÄRVELTÄ LÄNTEEN

Moni vaeltaja ja turisti on luonut kaihoisia silmäyksiä Kilpisjärven hotellin ikkunasta yli järven, sen länsipuolelle tai pitkin järveä luoteeseen, missä Norjan ja Ruotsin tunturit ylväinä nousevat. Monet hotellituristit ovat myös uskaltautuneet yli järven laskettelemaan Ruotsin puolelle Tuipalin rinteelle.

Kilpisjärven itäpuolinen tunturimaasto on jo pitkään ollut eräretkeilijöiden erikoisessa suosiossa. Haltin retket ja vaellukset Meekonjärven—Porojärven ympäristössä ovat monille tuttuja. Tiheä autiomajaverkosto tekee helpoksi tutustumisen Suomen karuimpaan tunturiseutuun.

Tänä keväänä tuli mieleen hieman perusteellisemmin vilkaista Kilpisjärven toisen puolen maisemia. Reittimme kulki ensimmäisenä matkapäivänä Norjaan Gappohyttaan, Paraksen muhkean tunturin eteläpuolelle. Marja on kurun reunalla, joka pohjoisempana leviää kuuluksi Pohjoiseen Jäämereen aukevaksi Signal-daleniksi.

Täältä jatkoimme matkaa yli Ruotsin luoteisimman kulman Rostahyttan. Tämä maja sijaitsee Rostadalenin päässä, mikä aukenee Atlanttiin Narvikin ja Tromssan puolessa välissä. Täältä vaihdoimme jälleen valtakuntaa ja kolusimme Ruotsin pohjoisinta osaa ristiin rastiin eteläisimmän paikan ollessa suuri Rostajaure.

Kulkemamme seutu oli karua, paljasta tunturia. Vuoret eivät ole Ruotsin ja Norjan korkeimpia, mutta jotkut niistä yltävät kuitenkin 1.500 metriin.

Sää tällä seudulla on yleensä erittäin epävarmaa. Atlantin ja Pohjoisen jäämeren läheisyys aiheuttaa voimakkaita sään vaihteluja. Kova tuuli ja pyry ovat seudulle ominaisia. Sää ja reitin suuret korkeuserot aiheuttavat tietysti voiteluvaikeuksia. Pehmeät voiteet, punaiset ja keltaiset, on paras jättää kotiin, mutta sen sijaan varata taskuun aimo köntti parafiinia.

Majat Norjan puolella ovat lukittuja, joten ennen lähtöä on syytä hankkia avain Kilpisjärven Norjan tullista. Autiomajat tällä alueella Norjassa ovat järjestään uusia ja niiden varustelutaso ja siisteys ennennäkemättömät. Olen kyllä yleensä tottunut lakaisemaan lähtiessäni kämpän lattian, mutta näissä, ohjeitten mukaan, oli lattia ennen lähtöä pestävä.

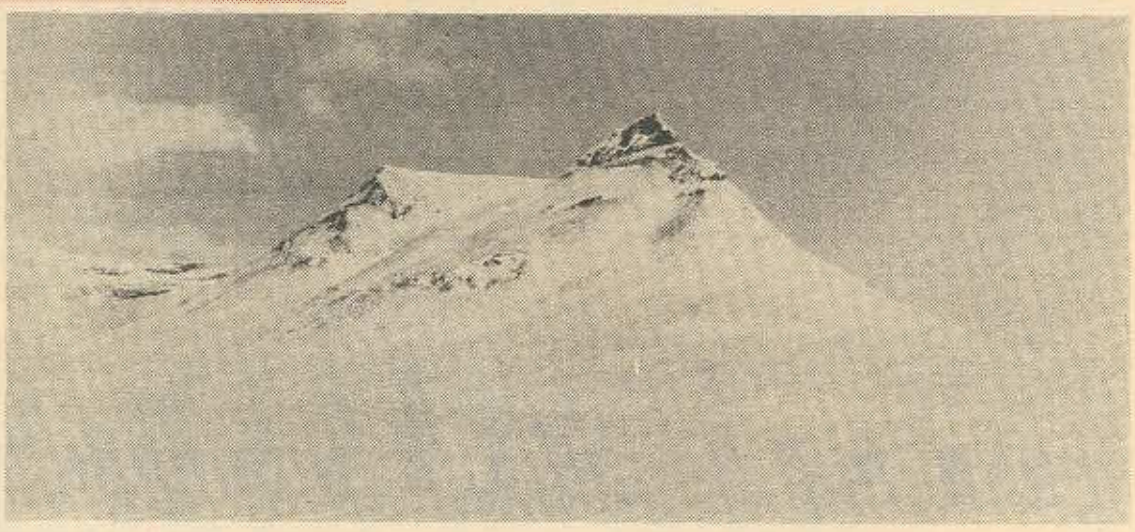
Majojen väli on paikoitellen hiukan pitkä. 35 km ei sinänsä ole mikään mahtava päivämatkat, mutta paikallisissa sää- ja keliolosuhteissa se voi muodostua kovinkin pitkäksi.

Kämppäverkko jatkuu pitkälle. Lähinnä Suomen tullia on Goldahytta, vain pari kilometriä kolmen valtakunnan pyykistä koilliseen, siitä länteen jo mainitsemani Gappohytta ja edel-

Jatkoa sivulla 4

Kungsledenillä on yleensä muutamia muitakin liikkellä kuin "minä itte". Viereinen Alesjauren kämpän suksirivi kai todistaa sen. Toinen kuvamme on Pältsasta, Ruotsin Kummaenon vuoman päässä seisovasta tunturista, joka kaukaa katsoen on kuin tasakattokirkko ja tapuli. Tästä Koltaluoktaan Kilpisjärven kulmaan johtaa muuten merkitty Kungsledenin jatke. Ja merkkaus on selvä kuin rivi rautatien semafooreja.

EI TIETOA-SAAMELAIS-KONEESTA

Myöhemmin syksyn aikana on saamelaisten keskuudessa kerätty varoja, joiden turvin pohjoisessa kulki selvänäkijä, joka oli unessa nähnyt saamelaisten onnettomuuden. Hänen etsintänsä unessa nähdyn onnettomuuspaikan löytämiseksi eivät ainakaan vielä ole johtaneet tulokseen.

Epätoivoiset yritykset löytää lentokone, joka neljä saamelaisten luottamusmiestä ja lentäjä mukanaan katosi 24. 6. klo 19.50, eivät ole onnistuneet. Päivä toisensa jälkeen haravoitiin kaikki mahdolliset paikat Bodön tienoilla, josta lentokoneesta saatiin viimeinen merkki, mutta etsiskelyt oli pakko lopettaa tuloksettomina. Saamelaise luottamusmiehet Jouni Vest, Reidar Suomenrinna, Arto Sverloff ja Uula Länsman olivat menossa ajamaan Suomen saamelaisten asiaa yhteispohjoismaiseen saamelaiskokoukseen Trondheimiin, mutta he eivät koskaan tulleet perille. Konetta ohjanneen Pekka Niemen kohtalo oli sama.

Oispa onni myötä!

Johtajasudeksi minäkin
toivoen,
siks' kunnioittaen sitä teiltä
nyt anelen,
"ansioni" esitän arvioitavaksi:
eräretkiä on enemmän kuin
kaksi,
talvellakin olen kairassa
sujutellut,
pulkka perässä luikerrellut,
huippuja olen kiipeillyt,
matalin, korkeita kolunnut,
olen retkilläni myös
suunnistanut,
ja vielä en pahemmin eksynyt,
kesällä kuljin pitkän lenkin,
paljon kaunista näin, etsin,
oli myös vastuksia, vaivoja,
sääskiä, mäkäräisiä, miljoonia,
hiki virtas pitkin pintaa,
rinkan paino ahdisti rintaa,
mutta' ilman vaivaa,
ei retkestä osaa parempaa,
kai kylliksi osaiskaan arvostaa.
Nyt jäänkin oottamaan raadin
työtä,
ja toivon oispa onni myötä.

Vuoden 197

jatkoa sivulta 3

leen etelään kaartaen Rostahytta, siitä edelleen etelään Daertahytta ja Dvidalshytta. Näissä majoissa tuntuu olevan hyvin tilaa, sillä päästäisen aikaankin oli vain pieni osa majojen tiloista käytössä.

Ruotsin puolen majat ovat samalla kohtaa erittäin huonoja. Se johtuu tietysti siitä, että tämä Ruotsin pohjoisin kolkka on jokseenkin asumaton eikä ruotsalaisella tunturihiihtäjällä ole tarvetta matkustaa näin kauaksi pohjoiseen, kun loistavia tunturialueita on tarjolla etelämpänäkin. Pältsastugan, poromiesten kämppä Kummajaurella, Rostajaurestugan ja muut puutarhojen yläpuolella olevat majat ovat vailla puuta ja siten vailla lämmitysmahdollisuuksia. Mutta kun keittovehkeet löytyvät omasta takaa ja makuupussi on tietysti mukana, riittävät suojaksi seinät ja katto. Alempana tunturissa, jos haluaa kahlata puutarhoissa, on useitakin kunnollisia autiomajoja.

Mikäli alueelle saapuu huippujen valloitus mielessä, tarjoutuu siihen erittäin hyviä mahdollisuuksia. Paras on varmasti käymisen arvoinen, samoin kuin monet topat yhtenäisessä tunturiryhmässä, johon kuuluu Pältsa, Moskankaisi ja Moskanvarri. Kaikki nämä mäet ovat kaukaa katsottuna jyrkkäreunaisen ja pahan näköisiä, mutta pääsy huipulle ei kuitenkaan edullisessa sääolosuhteissa ole erikoisen hankalaa.

Seutu on käymisen arvoinen. Eräs sen viehätyksistä johtuu erittäin pohjoisesta sijainnista ja täydellisestä autiudesta. Minua näiden seutujen lähempi tarkastelu viehätti suuresti, samoin kuin varmasti matkakumppaneitani Anteroa ja Mauria.

VELI SUNILA

☐ IKÄSUSI N:o 29

TAUNO SAKSALA, KANGASALA

Tunturisusi n:o 277

Ladut ja eräpolut ovat jo nuoresta lähtien olleet Taunolle läheisiä. Varhaisimmat eräkokemukset ajoittuvat kansalaissodan jälkeiselle ajalle partiolaistoiminnan merkeissä, tehtiin retkiä Hämeen erämaihin. Hiihdon harrastus on myös jatkunut näiltä ajoilta asti muuttuen kilpaladuista vuosien kuluessa laturetkiin. Tauno on varsinainen laturetkeilijä. Vuosittain hän on hiihtänyt niitä keskimäärin 5, mm. 17 Pirkan Hiihtoa.

Sota vei myös miehen mukaansa, päällikköinä oli Pajari ja Lagus. Näillä "liikunnallisilla" retkillä maastokokemukset kasvoivat ja lapinretkikin oli tekeillä mutta siviiliinpääsy keskeytti sen Lunijoella. Kului aikaa vuoteen -58 jolloin ensimmäinen eräretki oli tosiasia. Eräretkiä on Taunolle kertynyt tähän mennessä 19, käyntejä Lapissa 25, huippuja 85, joista 17 on yltänyt yli tuhannen metrin. Ensimmäiset eräretkensä hän teki Tampereen Taivaltajien ja reserviläisjärjestöjen järjestäminä. Näillä retkillä hän tapasi tunturilatulaisia ja kiinnostus heräsi. Liittyminen Tunturilatuun ja sudeksivihkiminen tapahtui vuonna -61.

Jo ennen Kolbman perustamista oli Tauno järjestämässä tamperelaisten susien yhteisiä retkiä ja kokouksia, joissa vieraili tunturilatulaisia Helsingistä. Hän on Kolbman perustajajäsen ja on toiminut erittäin aktiivisesti mm. järjestäen ja suunnitellen Kolbman retkiä Lappiin sekä paikallisiin kohteisiin. Tunturiladun talkootöitä hän on tehnyt Pekanjängällä, Susikyrössä sekä Sudenpesän korjaustalkoissa.

Ei samoille jäljille eikä tienvarsille on Taunon ajatus lapinretkistä ja tämä on antanut hänelle erittäin laajan ja monipuolisen tietouden Lapista, tuntureista ja elämästä siellä.

Kun Kolbmassa on suunniteltu tai kokeiltu jotakin uutta on hän ollut aina mukana, esimerkkinä vuonna -73 talvella tehty Kolbman eräretki Kilpisjärvi — Ounas — Susikyrö — Särkilompolo 355 km, jolloin kokeiltavana oli Leko-teltta polttopuuna tuore tunturikoivu.

Tauno ei luonteestaan johtuen ole halunnut johtopaikoille mutta on toiminnallaan ja esimerkillään niin ihmisenä kuin lapinretkeilijänä ehdoton lapinaatelinen.

☐ IKÄSUSI N:o 30

BRITA SALONRIUTTA, HELSINKI

Tunturisusi 238, johtajasusi n:o 30

On tehnyt 43 Lapinmatkaa, näistä 2 hiihtokurssia Äkäslompolossa (5-tunturilenkki tuli hiihdettyä ennätysajassa), 2 joulunviettoa Lapissa, jolloin lähikämpille retkiä. 1 matka Susikyrön juhlille, jolloin jälkeenpäin retkeiltiin lähituntureilla. Viime keväänä työssä Lapissa. Kolusi monet mielekkäät paikat. Mainitut matkat ovat olleet pieniä **viuhahduksia**, joten jäljelle **jää 37 eräretkeä**, sekä kesällä että talvella.

Näistä osa johdettuja, ja kaksi yli **300 km**, kesällä ja talvella.

Tietenkin Karoliiniretki v. 1962 sisältyy edellisiin.

Näitä kaikkia retkiä tehty sekä kesällä että talvella, myös hangessa nukkuen. Huippuja yli 40, näistä noin 20 yli 1000 m.

Aino paikka Suomen Lapissa joka on käymättä Virtaniemi-Raja-Joosepin tienoo.

Talkoot: 1) Morisvein kammin rak. talkoot 1961, 2) Yki ensimm. sillanrak. 1964, 3) Kiilopään padon rak. 1965, 4) Ykin sillan kyllästystalkoot 1965, 5) Pekan jängän purkutalkoot 1966, 6) Susikyrön rak. talkoot 1966, 7) Susikyrön saunan rak. talkoot 1967, 8) Susikyrön Susijuhlien valm. talk. ja jälk.siivoam. 1972.

☐ IKÄSUSI N:o 31

MAURI TANI, KARHULA

Tunturisusi n:o 661, johtajasusi n:o 53

Nappulaurheilusta on Maurin liikuntatouhu alkanut jatkuen kilpailukautena eri urheilumuodoissa. Muutama käynti talvisen Vuokatin maisemissa antoi kimmokkeen nousta 1960-luvun alkupuolella Lapin jyhkeille tuntureille. Ja niin otti Lappi koko miehen. Eräretkiä vetäen tai muuten vaeltaen ja erätaitoja kokeillessa on lapinmatkoja kertynyt 29, vallattuja tunturinhuippuja 79, joista 11 yli 1000 m. Näillä retkillään on Mauri joutunut katsomaan ahmaa, sutta ja karhua silmästä silmään. Hän on ollut Suomen **Ladun, Karhulan** tunturisusikerhon ja työnantajansa lomaviikkojen vetäjänä. Latuneuvojien johtokunnan jäsenenä hän on joutunut myös kouluttajan tehtäviin ja ohjaajien jatkokoulutustilaisuuksissa jakamaan kokemuksiaan nuoremmille. Hän on kuulunut 20 vuotta Karhulan latuun ja on sen johtokunnan jäsen. Mauri on ollut Karhulan tunturikerhon puheenjohtaja sen perustamisesta lähtien, ja koonnut kerhon 80-päiseksi laumaksi ja susiaatteen saanut lisänimen Jo perinteeksi Ulko-Tammion m ket on Mauri pa niiden seremonia nut mukanaollei tunnustuksen. A heilun ja liikunna on saanut op myöntämän urhe ansiomitalin.

Mukava ja ilolu tuo "Ikäsusi-Mau

JOHTAJASUDET

N:o 93 **Häjänen,** Susi n:o 766. S tus-Pekan vetäm Susikyröön. Susik puri. Eikan käs rastuksena mainit rön niliaitta sek "kunniamainintan pienois nili. Arpa neet Eikalta, m työtä arvottavaks

Kä 16, Er 6, J

N:o 94 **Lehtinen** Susi n:o 704. tehnyt kaksin kanssa Muotkat menjoen kautta le. Harrastukse saamelaisten puv

Kä 21, Er 13, J

N:o 95 **Lindberg,** Helsinki

Susi n:o 849. ja Tunturiludan Susivaelluksena Saariselällä.

Kä 16, Er 10,

N:o 96 **Mähönen,** Susi n:o 1026. mies. Susivaellus riselkä (531 km).

UUSIA SÄÄNNÖKSIÄ AUTIOTUPIEN KÄYTÖSTÄ

Mm. moottorikulkuneuvoilla liikkuvien yöpymisoikeutta autiotuvissa on rajoitettu ohjekirjeessä, jonka metsähallitus on antanut virkamiehilleen. Ohje koskee yli 100 autiotuvan rakentamista, käyttöä ja huoltoa.

Osaa autiotuvistaan metsähallitus nimittää reittituviksi. Tarkoituksena on ohjata retkeilijöiden liikkumista niin, ettei retkeilyalueen luonto vahingoitu. Moottorikulkuneuvolla liikkuva ei ohjeen mukaan ole oikeutettu yöpymään reittituvissa muuten kuin erityisluvalla.

Metsähallituksen reittitupaverkko liittyy yhtenäisiin retkireitteihin, joiden noudattamisesta annetaan suositus retkeilyn yleisessä tiedotustoiminnassa ja kartoissa. Retkireittien yksityiskohtainen sijoitus sovitaan metsähallinnon, kunnan sekä poronhoitoalueella paliskunnan ja saamelaisalueella saamelaisvaltuuskunnan kesken.

Metsähallituksen autiotupaohjeessa on lisäksi kiinnitetty huomiota retkeilijöiden asennekasvatukseen.

IN MU

Viime kesä Inarinjärven asuinpaikkoja niemessä. Töit tutkijan ja vi min.

Neuvostoliito Paatsjoen aihe sipinnan vaiht naan rannan

Miksi?

Ääretön suo, suuri erämaa,
hilla kukassaan.
Sääskien tanssia, kuumuutta,
väsynyt matkamies laahustaa.

Täyttyykö toiveesi, matkamies?
Tätä tulitko hakemaan?
Kerta kerralta uudestaan,
tulet tänne samoamaan.

BRITA SALORIUTTA

1974 sudet

kyrön saunan rak.
8) Susikyrön Susi-
talk. ja jälk.sii-

N:o 31
NI,

:o 661, johtajasusi

Nappulaurheilusta on Maurin liikuntatouhu alkanut jatkuen kilpailukautena eri urheilumuodoissa. Muutama käynti talvisen Vuokatin maisemissa antoi kimmokkeen nousalkupuolella Lapin ureille. Ja niin otti miehen. Eräretkiä uuten vaeltaen ja keillessa on lapintynyt 29, vallattuja uja 79, joista 11 yli illä retkillään on ut katsomaan ahja karhua silmästä on ollut Suomen hulan tunturisusiyönantajansa lomatäjänä. Latuneuvonnan jäsenenä hän myös kouluttajan ohjaajien jatkokousissa jakamaan konuoremmille. Hän 20 vuotta Karhulan sen johtokunnan on ollut Karhulan puheenjohtaja sen a lähtien, ja koon-0-päiseksi laumaksi

ja susiaatteen läpitunkemana saanut lisänimen "Susi-Mauri". Jo perinteeksi muodostuneen Ulko-Tammion merihenkiset retket on Mauri pannut alulle ja niiden seremoniamestarina saanut mukanaolleiden kiitollisen tunnustuksen. Ansioistaan urheilun ja liikunnan hyväksi hän on saanut opetusministeriön myöntämän urheilun hopeisen ansiomitalin.

Mukava ja iloluontoinen kaveri tuo "Ikäsusi-Mauri".

JOHTAJASUDET

N:o 93 **Häjänen**, Eino, Riihimäki
Susi n:o 766. Susivaellus Huttus-Pekan vetämänä Muotkalta Susikyröön. Susikyrön tosi timpuri. Eikan käsien erikoisharrastuksena mainittakoon Susikyrön niliaitta sekä Tunturiladun "kunniamainintana" jaettava pienois nili. Arpajaiset ovat saaneet Eikalta monta näppärää työtä arvottavaksi.
Kä 16, Er 6, Jo 1, Hu 34

N:o 94 **Lehtinen** Ritva, Helsinki
Susi n:o 704. Susivaelluksen tehnyt kaksin kaima Ritvan kanssa Muotkatunturilta—Lemmenjoen kautta Suivakkojärvelle. Harrastuksenaan tutkinut saamelaisten puvustoa.
Kä 21, Er 13, Jo 9, Hu yli 40

N:o 95 **Lindberg**, Marjatta, Helsinki
Susi n:o 849. Kavtsin sihteeri ja Tunturiluudan "tarkastaja".
Susivaelluksena "ristiretki" Saariselällä.
Kä 16, Er 10, Jo 3, Hu 30

N:o 96 **Mähönen**, Matti, Helsinki
Susi n:o 1026. Kavtsin puuhamies. Susivaellus Nuorgam—Saariselkä (531 km). Harrastusnäytteenä seikkaperäinen selostus monitoimilaavun kokeilusta.
Kä 22, Er 7, Jo 7, Hu 43

N:o 97 **Råberg**, Lars, "Lasse", Helsinki
Susi n:o 546. Sopulien tutkija. Aloittanut itsekin "sopulin" kokoisena retkeilyn. Susivaelluksen kulki Lassekin Huttus-Pekan kanssa Muotkalta—Susikyröön. Useasti samoillut Ruotsin tuntureilla.
Kä 25, Er 20, Jo 8, Hu 47

N:o 98 **Seppälä**, Yrjö Tampere
Susi n:o 1053. Harrastusnäyte: Eräretkeilykoulutus opintokerhotoimintana tunturikerhoissa. Susivaellus Saariselällä. Nuorten retkeilykouluttaja Tampereella.
Kä 35, Er 7, Jo 7, Hu yli 60

N:o 99 **Teväntilä**, Martti, Helsinki
Susi n:o 1059, Harrastusnäytteenä kirjoittanut tutkielman "Porotalous yhä Lapin tärkein elinkeino". Vaelsi susivaelluksen Nuorgamista—Kiilopäälle.
Kä10, Er 6, Jo 2, Hu 28

TUNTURISUDET V. 1974

(Numerot nimen alla merkitsevät tunturikäyntejä — tunturihuippujen määrää — eräretkien määrää, joilla asianomainen on ollut johtajana)

1122 Aikio Unto, Kaamanen
5 — 30 — 2 — 1
1123 Arponen Veikko, Anjala
6 — 14 — 1 — —
1124 Dunder Ismo, Ulvila
7 — 22 — 2 — —
1125 Ekman Göran, Vaasa
11 — 11 — 3 — 3
1126 Halonen Leena, Vihavuosi
5 — 15 — 3 — —
1127 Halonen Maija-Liisa, Hämeenlinna
5 — 15 — 2 — —
1128 Heino Osmo, Hyvinkää
8 — 20 — 3 — 1
1129 Isotalo Matti, Espoo
17 — 36 — 11 — 11
1130 Jokela Seija, Inari
5 — 25 — 2 — 1
1131 Kainila Raimo, Rajamäki
5 — 17 — 1 — —
1132 Kanerva Jorma, Espoo
9 — 10 — 6 — 3
1133 Keränen Kalle, Tampere
6 — 21 — 3 — —
1134 Keskinen Eero, Vantaa
7 — 13 — 1 — 1
1135 Kuusela Markku, Tampere
10 — 15 — 1 — 1
1136 Lappalainen Helvi, Helsinki
5 — 16 — 3 — —
1137 Lappalainen Ilmari, Helsinki
5 — 26 — 3 — 2
1138 Lujanen Olavi, Helsinki
33 — 33 — 11 — —
1139 Mäkelä Martti, Tampere
7 — 18 — 4 — 2
1140 Mäkelä Olavi, Hyvinkää
5 — 16 — 1 — —
1141 Paavola Marja-Leena, Tampere
7 — 28 — 4 — 1
1142 Peiponen Toivo, Jyväskylä
5 — 50 — 2 — 2
1143 Pietilä Matti, Iittala
5 — 22 — 4 — —
1144 Pitkänen Osmo, Hämeenlinna
5 — 12 — 5 — 2
1145 Rapo Keijo, Nastola
9 — 15 — 5 — 2
1146 Reittamo Matti, Helsinki
9 — 30 — 9 — 9
1147 Sarjakivi Aarre, Helsinki
8 — 12 — 6 — —
1148 Sarjakivi Hellä, Helsinki
10 — 12 — 6 — —
1149 Sarkkinen Timo, Helsinki
9 — 19 — 3 — 2
1150 Seliste Sirkka, Helsinki
10 — 28 — 10 — —
1151 Sunila Inke, Helsinki
5 — 18 — 3 — —
1152 Suomi Erkko, Tuomarila
6 — 10 — 6 — —
1153 Suosilta Marjatta, Hyvinkää
5 — 13 — 4 — 4
1154 Suosilta Osmo, Hyvinkää
5 — 13 — 4 — 4
1155 Suutari Eero, Hämeenlinna
6 — 23 — 5 — 3
1156 Timgren Gertrud, Helsinki
13 — 29 — 7 — —
1157 Tolonen Ahti, Muonio
5 — 33 — 1 — 1
1158 Vanamo Anneli, Helsinki
11 — 30 — 6 — 2
1159 Vanamo Iiro, Helsinki
7 — 13 — 2 — —
1160 Vanamo Jari, Helsinki
7 — 14 — 3 — —
1161 Vanamo Kauko, Helsinki
12 — 30 — 7 — 3
1162 Vastela Tenho, Espoo
10 — 56 — 2 — 1
1163 Viitaniemi Kauko, Tampere
20 — 50 — 18 — 17
1164 Voutilainen Tuula, Helsinki
13 — 25 — 10 — 1
1165 Vuorela Jorma, Hyvinkää
8 — 45 — 6 — 5
1166 Österman Helge, Tapiola
6 — 22 — 8 — 8

Yllä olevassa luettelossa saattaa esim. eräretkien lukumäärä poiketa siitä, mitä anoja itse on ilmoittanut. Tämä johtuu siitä, että luetteloon on hyväksytty vain napapiirin pohjoispuolella tehdyt vähintään 6 vuorokautta kestäneet retket.

Susivaliokunta

Tuonen viita

Herastuomari Justus Aleksius (Ale) Lokka on kuollut Sodankylässä 103-vuotiaana. Hän oli kuollessaan maan vanhin mies.

Lokka syntyi Sodankylän Lokan kylässä 2. 9. 1870. Hän toimi mm. maanviljelijänä, hevosmiehenä, savottakauppiaana ja poromiehenä. Lautamiehenä hän oli aikoinaan 12 vuotta ja sai herastuomarin arvon. Postiaseman hoitajanakin hän on ollut.

Metsästäjänä Lokka saavutti kuuluisuutta kaadettuaan kaiken kaikkiaan mm. 29 karhua. Hän pysyi koko elämänsä ajan uskollisena kotiseudulleen ja sukumaatilalleen.

□ □ □

Posti-Matti, Inarissa hyvin tunnettu mies, joka kuljetti postia Inarista Pakanajoelle asti monen kymmenen vuoden ajan, sai surmansa, kun oli hakemassa omaa postiansa Akuniemeen.

Matti Aikio, kuollessaan 78-vuotias mies, lähti hakemaan postia Kaamasentieltä ja palatessaan kuoli kotirantaan.

Matti oli poromies, kuten lappalaiset enimästi ovat olleet, järvilappeja heimoltaan, mutta kuinka ollakaan, hän sortui postirahturiksi sillä pitkällä linjalla, jota hän juti Inarista, lopulta Kaamasesta, aina Norjan rajalle, Pakanajoelle asti, loppuaikoina ennen eläkkeelle siirtymistään Sevettijärvelle.

Moottoriveneellä soutaen ja kävellen taivalsi tämä tunturienmaan postimies kesäisin, porolla ja hevosella talvikulun aikaan.

Tie Narvikiin

Hyvin kauan vireillä ollut maantiehanke Ruotsin Kiirunasta Norjan Narvikiin on jälleen vastatuulessa edettyään vähän aikaa sitten suunnitelma-asteelle. Tietä vastustetaan sekä luonnonsuojelullisilla että maanpuolustuksellisilla näkökohdilla.

Äskettäin koolla ollut pohyksimielisesti kannattamaan tien rakentamista, koska poikittaiset liikenneyhteydet kalottialueella ovat puutteelliset, ja tästä aiheutuu jarru kehitykselle ja este kanssakäymiselle.

Tällä hetkellä pohjoisin maantieyhteys Ruotsin ja Norjan välillä on runsaat 200 kilometriä Kiiruna—Narvik-linjaa etelämpänä. Kaupunkien välillä on jo vuosisadan alusta lähtien ollut rautatieyhteys etupäässä Kiirunan raudan kuljettamiseksi Atlantille.

INARIN RANTOJEN MUINAISUUS ESILLE

Viime kesänä on pelastettu Inarinjärven rantojen vanhoja asuinpaikkoja Nellimön Virtainniemessä. Töitä on tehty kahden tutkijan ja viiden kaivajan voimin.

Neuvostoliiton säännöstelemän Paatsjoen aiheuttama Inarin vesipinnan vaihtelu huuhtoo mukanaan rannan vanhoja asuinpaikkoja.

Suuri osa tärkeistä kaivauskohteista on jo sortunut, vaikka niitä on paikkakuntalaisten toimesta suojeltu rakentamalla kivipatoja aaltojen murtamiseksi.

Inarin rannat ovat tutkimuskohteina tärkeitä, koska Lapin asutushistoriaa ei ole vielä paljonkaan tutkittu.

Kaivauksia johtaneen kandidaatti Markku Torvisen mukaan Nellimön runsaat löydökset ovat kivikauden jälkeiseltä ajalta. Löydöksiin kuuluu mm. kaapimia, veitsiä ja tuuria.

Kolme viikkoa kaivaus- ja kartoitustöitä haittasivat kesän runsaat sateet pahasti.

Intendentti Aarni Erä-Esko museovirastosta sanoo, että esimerkiksi suunniteltu Ounasjoen valjastaminen tuhoaisi runsaasti tärkeitä kohteita. Jokivarren historiallisia asuinpaikkoja on tähän mennessä tutkittu ainoastaan yhdessä paikassa ja joen alajuoksulla. Pohjoisimman Lapin tienoot on ainoastaan kartoitettu.

iskunnan ja saasaamelaisvaltuus-

en autiotupaohkiinnitetty huoden asennekasva-

SADE-SÄÄLLÄ SUSI-KYRÖSSÄ

Tunturin rinteellä varpujen lomassa virtasi vesi — polun kohdalla miltei koskena ja Röyninkurun puro syöksyi kohisten kohti Vuontisjärveä, mutta sillä hetkellä ei satanut ja kivi, jolla istuin ei ollut kovin märkä. Tunturilta päin tuuli, mutta reppu suojasi sopivasti selkää ja edessä oli näköala järvelle.

Aamulla olin tullut postiautolla Raattamaan — vietettyäni sitä ennen päivän turistina Inarissa ja toisen bussissa ja yön hotellissa, niin että kyllä oli askel kevyt ja reppu sopivan painoinen, kun kevyessä sateessa kuljin kylän läpi ja sen jälkeen polkua pitkin metsässä. Kerran olin kaatua nenälleni, kerran kyljelleni ja kerran selälleni ennen kuin uskoin, että polku on liukas ja niinpä paikoitellen kuljin varvikossa. Vuontisjärven kohdilla kulki komea poro aivan lähelläni, pysähtyi kun pysähdyin ja katseli varpaisiinsa — jos niin saa sanoa — kun juttelin sille. Poro — leipäporo, kerjuri, niin kuin myöhemmin kuulin, mutta komea joka tapauksessa — piti seuraa niin kauan kuin tunturi alkoi nousta.

Ja nyt olin tunturin rinteellä ja joka puolella kohisi vesi alaspäin. Kivi alkoi tuntua kylmältä, mutta reppu lämmitti selkää, nälkäkin jo oli ja niin nousin ja kuljin hiljalleen tunturia. Yksi mies tuli vastaan ja kertoi, että sopuleita oli näkynyt ja että Nammalakurun kämpässä ei ollut ketään. Mies oli Susikyröstä ja sanoin tulevani Susikyröön ylihuomenna.

Tyhjillään oli kämppä kun sinne ehdin, mutta vielä lämmin. Vaihdoin vaatteet, tein tulet kaminaan ja keitin ja söin ja hain vettä ja vasta sitten tuli lisää väkeä. Nyn satoi taas eikä tuntureita näkynyt.

Aamulla satoi edelleen eikä nähnyt juuri mitään — sen verran että polun mitä kulki. Poroaidalta saakka kuljin Pahakuruun kahden partiotytön kanssa, jotka olivat ensimmäistä kertaa vaelluksella, viisitoistavuotiaita kun vasta olivat. Vähäksi aikaa loppui sade ja sumu hälveni niin että näki maisemia. Pahakurun puro tulvi, mutta eipä ollut ainoa tulviva puro.

Aamulla satoi ja nyt satoi koko päivän, niin että kyllä tiesi sateessa kulkeneensa ja kastui, mutta illaksi pääsin Susikyröön ja saunaan ja sain syödä lettuja ja maitoa. Kahvit sentään keitin itse.

Seuraavanakin päivänä satoi aamusella, mutta iltapäivällä paistoi aurinko. Vuontisjärvi hohti sinisenä ja tunturit piirtyivät sinistä taivasta vasten eikä tuullut ja aivan oli lämmin Susikyrön törmällä uuden pöydän äärellä. Keitimme kaksi pannullista kahvia ja joimme ne auringon kunniaksi ja uuden pöydän ja soutelimme järvellä ja sitten alkoikin taas sataa. Niin aloimme lämmittää saunaa ja siitä saunan edestä oli hyvä katsella, miten sumu alkoi laskeutua, kunnes tuntureita ei näkynyt eikä Röyninkurua, kuului vain miten vedet kohisivat kohti Vuontisjärveä.

(Seuraavana päivänä piti lähteä kotiin ja koko bussimatkan helotti aurinko, mutta onneksi Rovaniemellä ollessa nousi iso musta pilvi siniselle taivaalle ja satoi meidän kohdallemme. Emme viitsineet edes vetää anorakkeja yllemme.)

TUPU

VIHTTAN KUULUMISIA

Vihtta-kerhon toiminta on seuraillut entuudestaan tutuksi käynyttä latuaan. Olemme ahkerasti retkeilleet täällä kotipuolessakin. Österhankmon leirikeskus on saanut pitää meitä useaan otteeseen vierainaan ja sen takkatulen ääressä ovat makkarat kärisseet ja juttu luistanut. Kauko on kuten aikaisemminkin huolehtinut meidän liikutteluistamme niin että arkisina iltoinakin olemme tämmöisiä retkiä pystyneet tekemään. Eivät ne kulkemisemme sentään ole tapahtuneet vain autolla, kyllä pääaisiana on ollut liikunnon saaminen ja sitä on harrastettukin monessa eri muodossa. Kevättalvella pidettiin edelleen auki Vihtta-latua, yhdessä ja erikseen. Välillä tosin kokoonnuimme kaupungissakin, melkeinpä joka kerran eri paikoissa niin että vaihtelua kyllä riitti kokoustilojenkin suhteen. Näissäkin tilaisuuksissa saimme olla mukana retkillä, etupäässä Lapissa, seuraten kuvaesityksinä tosin jo tehtyjä retkiä. Täällä asuinpaikkakuntamme liepeillä olemme tehneet useita yhteisiä patikkaretkiäkin, joista muutamista on kertynyt jo sievoinen määrä kilometrejä. Joukko polkupyörän omistajia innostui alkukesästä maantieajoon ja suuntasivat retkensä ulkosaaristoon melkeimpä niin pitkälle kuin pyörätietä riitti.

Syyskuun puolivälissä teimme jälleen viikonloppuretken peräti linja-autoparin voimalla Äkäslompoloon, jossa runsaat 80 henkeä levittäytyivät eri majoihin ja taloihin ja saivat nauttia erinomaisesta ruskasta. Kaiken kukkuraksi retkeämme suosi vielä erinomaiset säätkin.

Yksittäiset jäsenemme ja pienemmät ryhmät ovat kevättalvella, kesällä ja syksyllä retkeilleet eri puolilla Lappia. Vallesmanni seurueineen kävi toukokuun lopulla Saanamajalta suunnitamassa Haltille, on koluttu Saariselän seutuja ja muutamat kävivät jo naapurimaassakin m.m. tavoittelemassa Kebnekaisen huippua. Kun vielä runsaslukuisena joukkona osallistumme mittavaan syksyiseen maastolenkkiin niin eiköhän jälleen ole hyvä pohjakunto tulevan talven Lapin hangille sekä muuallekin suuntautuviin pitkiin hiihtorekiimme.

PF

KUHTTAN KUULUMISIA

Syksyn toiminta aloitettiin 17. 9. pidetyllä kokouksella Puotinharjussa. Siellä muistelimme kesän tapahtumia, esimerkiksi elokuista vaellustamme ja katselimme sen kuvasatoa. Tänä vuonna ryhmämme kiersivät Saariselän, Lemmenjoen ja Käsivarren maastoissa. Kilometrejä taittui ja märkää riitti. Kysyttäessä montako kertaa satoi, vastasi eräskin samooja "Kolme, ensimmäinen kesti viisi päivää ja muut kaksi olivat vähän lyhyempiä'. Mutta kosteuskaan ei pystynyt estämään ensikertalaisten ihastusta Lappiin, jonne kaikki lupasivat palata uudestaan. Siis kaikenkaikkiaan onnistunut retki. 24.—27. 10. pidettäviin erätaitokilpailuihin lähtee kerhostamme neljä ryhmää tutustumaan Parkanon maastoihin ja yrittämään välttyä eksymisiltä.

Marraskuussa pidämme "harjoitusviikonlopun" telttailen Etelä-Suomessa talvivaellusta silmällä pitäen.

Normaalin kerhokokoukset tulevat sisältämään lenkkeilyä, luonnontuntemusta ja suunnistusta.

Myöskin kipinä kaamosretkestä Saariselällä on itämässä joukossamme. Ja eipä sitten muuta kuin mukavaa syksyä muille kerhoille ja kaikille vaeltajille.

SIHTEERI

☐ KUHTTAN TOIMINTA-SUUNNITELMA SYKSYKSI -74

17.09. klo 19.00 I kokous, kahvia ja valokuvia (kokoukset Kajaaninlinnatie 4, 00900 Hki 90)
22.09. Ulkoilupäivä Korpirauhassa. Suunnistusta ja ulkoilua. Yhteiskuljetus.
01.10. klo 19.00 kokous, lenkille ja teetä.
15.10. klo 19.00 kokous, luonnontuntemus.
24.—27.10. Erätaitokilpailut Parkanossa (valtakunnalliset)
29.10. klo 19.00 kokous, filmi, terveiset Parkanosta, ilmoittautumiset telttaviikonloppuun, puhetta Lapinpaketista.
09.—10.11. Telttaviikonloppu Korpirauhassa.
12.11. klo 19.00 kokous, vierailija.
26.11. klo 19.00, lapinpaketin pakkaus.
06.12. Itsenäisyyspäivän myyjäiset?
10.12. Joulujuhla.

Ensimmäinen syksynlehti ilmestyy lokakuussa, jutut siihen 1. 10. kokoukseen mukaan.

KAVTSIN KUULUMISIA

jatkoa sivulta 2

sellä, mikä on erinomainen asia.

Kuluvan vuoden kerhotoiminta on ollut tavanomaista. Kerhoiltoja on pidetty kerran kuukaudessa. Kokoontumatta on jäänyt elo- ja syyskuussa, johon on ollut syynä puheenjohtajan Lapin matkat ja sihteerin poissaolo paikkakunnalta. Alkuvuoden toiminnasta on kerrottu jo edellisessä Tunturilatu lehdessä, joten niitä on turha toistaa.

Kesäkuun 6 päivän illalla teki Njellä kotiseuturetken Suur-Savon vanhoille hallintopaikoille Ristiinan kuntaan. Tämän retken oli suunnitellut sihteerimme Eilä Hämäläinen. Tiesimme, että retken päätepisteenä tuli olemaan Toijolan kylässä sijaitsevat n. 3000 vuoden takaiset kalliomaalaukset. Ristiinan kirkolla tutustuimme kreivi Pietari Brahen hallintotalon — Brahenlinnan — raunioihin, josta Eila johdatti meidät Pikku-Toijolan tilan 1600-luvulta säilyneen rakennusryhmän pihatanhualle. Täällä tilan isäntä otti meidät vastaan ja kertoi miten nämä rakennukset ovat säilyneet meidän päiviimme saakka. Isännän selvityksestä ilmeni, että hänen ukkinsa, isänsä, sekä viimeksi hän, olivat pyrkineet säilyttämään jälkipolville tämän esi-isien pihapiirin rakennuksineen. Pihanpiirissä oli kolmattakymmentä eri rakennusta täysin kalustettuna. Pihanpiirin aittarakennukset olivat niin silmää hivelevän mallikkaat, että niiden rakentajan on täytynyt olla suuri kansantaiteilija. Nämä Pikku-Toijolan tilan museorakennukset ovat varmaankin Suomen vanhimpia puurakenteita. Kaikesta näki, että näiden rakennusten hellä hoito on ne säilyttänyt meidän päiviimme. Tämä museoharrastus on niin yksityistä, että isännän kertomuksesta päättäin suuri yleisö ei näistä tiedä mitään. Toijolan tilalta jatkui matka n. 2 km:n päässä sijaitseville Astunsalmen esihistoriallisille kalliomaalauksille. Maalausten valtavan suuri koko ja käytetyt väriaineet herättivät ihmetystä. Tutkijoiden mukaan maalaukset ovat yli 3000 vuotta vanhoja ja Saimaan pinta on silloin ollut 16 m ylempänä. Paluumatkalla kävimme katsomassa vielä Mikkelin Pursialassa rantakalliosta löytyneitä hiidenkirnuja. Onneksi kallion louhijat ajoissa huomasivat maan ja kivien täyttämät hiidenkirnut, jotka on suurimmat Suomesta löydetyistä. Nämä hiidenkirnut on luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettu. Tämä retki-ilta vierähti aamuyöhön. Sihteerimme oli järjestänyt meille miellyttävän yllätyksen, jota muistelemme vielä kauan. Kiitokset Sinulle Eila.

Saimme kutsun saapua sihteerimme kesämökille Mikkelin maalaiskuntaan Päällikköjärven rannalle. Autotien varrella kiven päälle asetetun poronsarven sakara osoitti polun suuntaan. Sarveen oli tekstattu Unna Ruoktu (Pieni koti). Polku lopui järvenrannan kallioon ja siinähän se oli Unna Ruoktu. Maisema oli jylhän kaunis. Mökin paikkaa valitessa Eilan mielessä on varmaankin ollut Lapin maisemat, ehkä Susikyrö. Tunturi vaan puuttuu järven takaa. Kerrotaan, että Eila on rakentanut kesämökkinsä itse, joskin aputyövoimaakin on ollut. Susikyrön susiaisfilmi sen osoittaa, että kirves ja vasara pysyvät hyvin Eilan käsissä. Ilta kului miellyttävästi saunoen ja rantanuotiolla tarinoiden. Ennen paluumatkaa katsoimme vielä suuremman Ruoktun paikan, jossa avautuva maisema oli vieläkin jylhempi. Eila on suunnitellut suurempaa ruoktua pyöreistä hirsistä. Entinen saunamökki käy ahtaaksi kun on käynyt noita vieraitakin runsaanpuoleisesti. Jos lähiaikoina ei Eilaa tavoiteta Lapin kairoilla eikä näissä tunturilatulaisten muissa riennoissa, niin hän varmaankin salvostaa uutta hirsimökkiä Päällikköjärven rantakalliolle.

Susiaisissa tavataan.

PH

Kirjoittaessani näitä rivejä on kerhon vuosikokous ja takanapäin ja kerhomme toinen toimintavuosi on päättynyt. Sen lisäksi, että kuluneen kauden toiminta on pääpiirteissään noudattanut edellisen kauden latuja, on — tällä hetkellä — noussut päällimmäiseksi kerholle vuokrattu kämppä, ja toiminnallisesti sen kunnostaminen asuttavaan kuntoon. Tämän rinnalla on syntynyt tarve hankkia varoja kämpän ja ½ ha:n maatilan ostamiseksi kerholle.

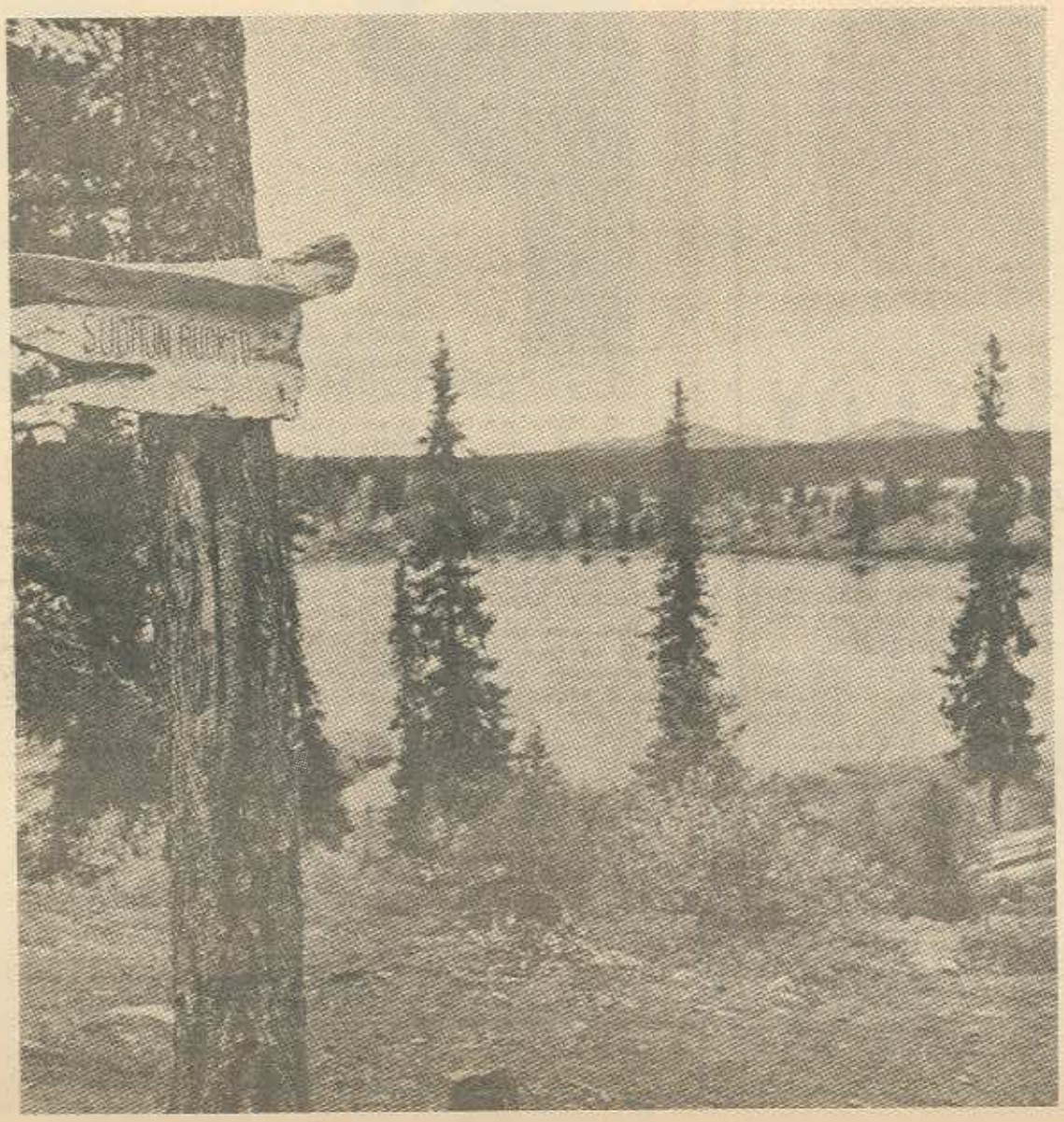
Kämppä sijaitsee Inkoossa noni 65 km Helsingistä. Jorvaksentieltä eteläänpäin on matkaa perille n. 300 m. Tienhaara sijaitsee melkeipä linja-autopysäkin alueella. Talo on rakennettu hirsistä ja laudoitettu ulkopuolelta, ulkomitat n. 7x10 m. Huonetiloja on tupa, kamari, keittiö sekä eteinen, josta portaat johtaa ullakolle. Rakennuksen saattaminen viihtyisään kuntoon tulee vaatimaan melkoisesti työtunteja, erilaisia tarvikkeita ja varoja. Totean ilolla, että oli perustettava erillinen kämppärahasto koska — nyt jo — on kolme tuntematonta kerholaista lahjoittanut yhteensä 130 mk. Alkuun pääsemiseksi käytännön asioissa käydään luetteloimassa mitä töitä pitää tehdä ja minkälaisia tarvikkeita tarvitaan. Rakennusalan asiantuntijat määrittelevät työjärjestyksen ja sitten käynnistetään talkootyöt. Asiasta laaditaan liite seuraavaan kiertokirjeesen kerhon jäsenille.

Vaikka ajatukset on suunnattava tulevaisuuteen lienee paikallaan heittää vilkaisu menneeseen. Kerhon toiminnan ideointi, kiteyttäminen käyttökelpoiseksi toimintasuunnitelmaksi ja tämän toteuttaminen oli ensimmäisen toimintavuoden aikana aikaa vievää puhdetta. Tulokset olivat rohkaisevia ja näin saattoivat toimikunnan jäsenet toisen kauden aikana toimia itsenäisemmin ja kokouksien määrä putosi 14:ta 9:ään. Tein yksinkertaisen laskutoimituksen ja totesin, että nais- ja miestyötunteja oli pelkästään toimikunnan kokouksiin kulunut lähes 130. Tähän on lisättävä se aika mitä kukin jäsenistä on omalla sarallaan käyttänyt toiminnan käytännön järjestelyissä. Näistä mainittakoon retkien suunnittelu ja vetäminen, rahastonhoitajan työ tositteiden ja kirjanpidon hoitamisessa, tilinpäätöksen tekeminen maksujen suorittaminen jne. Naistoimikunnan vetäjän hoitamat huonetilojen varaukset puhelimitse eri tilaisuuksia varten

Jatkuu siv. 3

SUUNNITTELEVA
INSINÖÖRITOIMISTO
MATTI IMMONEN
Rastaantie 32 - 70340 Kuopio 34
PALVELUA RAKENNUSALALLA

Mikä on totuus pirkkalaisista?

□ **MUUN SUOMEN JA LAPIN SUHTEISSA myöhemmällä keskiajalla ja uuden ajan alussa muodostavat oman kiintoisan osansa etelän kauppiaat, Lapin orjuuttajat pirkkalaiset. Vesiväyliä etenevät suomalaiset olivat jo 1300-luvulla tunkeneet aikaisemmin koko Suomen asuttaneet lappalaiset suunnilleen näiden nykyisille asuinsijoille. Harvan kansan kohtalo on vuosisatoja ollut niin surkea kuin lappalaisten. Heitä verottivat Ruotsi-Suomen valtaherrojen lisäksi myös norjalaiset ja venäläiset, ja samoille apajille mielivät ajoittain tanskalaisetkin. Yhtenä syynä oli se, ettei rajankäyntiä eri valtioiden välillä pohjoisessa ollut koskaan suoritettu. Koko Pohjoiskalotin alue oli takametsää, jonne eivät tulleet kuin verottaja ja kauppias.**

Käsite pirkkalainen on herättänyt paljon keskustelua. Eino Leino hyväksyy professori Jaakkolan ensimmäisenä esittämän teorian pohjoisen kauppiaista ja alkaa uljaan balladinsa Orjan poika:

"PUHUI PIRKKA,
PUUHKALAKKI",

joka sitten "tappoi naisen nauramansa". Yrjö-Koskinen ja professori Jaakkola olettivat, että pirkkalaisilla tarkoitettaisiin Pirkanmaalta, Tampereen ympäristöstä lähtöisin olevia vauraiden talonpoikaissukujen jäseniä, jotka saivat suuren osan tuloistaan lappalaisia verottamalla. Mutta väitetään myös, että sana tarkoittaisi yksinkertaisesti muinaisskandinaviskan bir = berg = vuori ja karl = mies, siis suomalainen muunnos sanasta birkakarl. Sen alkuperäismerkitys oli unohtunut jo 1600-luvulle tultaessa, jolloin pirkkalaistoiminta loppui. Mm. professori Korhonen väittää, että sana pirkkalainen olisi vasta historiantutkija Yrjö-Koskisen 1800-luvun lopulla käyttöön ottama.

Ensimmäisenä mainitsee sanan kuitenkin Ruotsin viimeinen katolinen arkkipiispa Olaus Magnus vuonna 1555 ilmestyneessä pohjoismaisten kansojen historiassaan. Hän ei silti mainitse Pirkanmaata laisinkaan. Sensijaan Johannes Schefferus kuuluisassa Lapponia-kirjassaan kehitteli birkarlar-teorian puoltamaan Ruotsin verotusoikeutta Yliperällä. Näin syntyi jo melkein neljäsataa vuotta sitten sanan pirkkalainen tulkitsijoilla kaksi erillistä selitysyritystä, etymologinen ja käytännön sanelema.

Suomenkielen opettajanani Helsingin yhteislyseossa oli suomen ja historian vanhempi lehtori, kirjailija Lauri Haarla. Valitettavasti hän ei meille opettanut historiaa, sillä sen tulkitsijana hän oli tuon ajan innostavimpia opettajia koko maassa. Ensimmäisen lukioluokkani ajan hän oli virkavapaa, kirjoitti Ritvalan helavalkeat ja valmisteli teosta Nuori pirkkalaispäällikkö. Sisareni lukiokaudella neljä vuotta myöhemmin "Hartsi" kirjoitti virkavapaana seuraavat osat pirkkalaissarjaansa nimellä Kurkien taru. Kurkien taru, jonka I osa ilmestyi 1938 ja loput sodan aikana, jäi jotenkin tuon ajan päivänpolttavien tapahtumien varjoon eikä saanut ansaitsemaansa huomiota.

Viisiosaisen suurteoksen selostaminen vaatisi niin paljon tilaa, että kerron siitä vain lyhyesti päähenkilöiden tarinan. Haarlan pääteossarjaa lukiessa tulee heti mieleen Ruotsin keski- ja uudenajan alun historian aikoinaan maineikas kuvaaja Blick, joka kertoi Sture-suvun vaiheista, tai Starbäck. Haarla on sen verran nuorempi, että hänen teoksestaan puuttuu Blickin vanhahtavuus. Nyt jälkeenpäin lukiessa kuitenkin tuntuu tuo 40 vuoden takainen tyyli hieman raskaan juhlavalta. Ensimmäisen Kurkien tarun osan mottona on: "Ken ei rakasta kansansa menneisyyttä, hän ei myöskään näe eikä usko sen suureen tulevaisuuteen". Nykyisenä ihanteettomana tai päinvastaisten ihanteiden aikakautena on syytä palata lähimenneisyyteen, ja puhutaanhan romantiikan uudesta tulemisesta.

Molemmat pirkkalaiskirjat ajoittuvat 1400-luvulle. Kurkien suku ei suinkaan ollut ainoa verovoutisuku, mutta se oli tuolloin mahtavin. Verovoudeille kuului veronkannon lisäksi myös Lapin puolustus. On ollut mielenkiintoista viime aikoina havaita Pohjoiskalotin sotilaspoliittisen aseman jälkeen tulevan aktuelliksi. Eräät lehtikirjoittajat edustavat ns. virallista linjaa, eräät omasta mielestään ainoaa oikeaa, sanoisiko sitä nyt "epäviralliseksi", jonka mukaan Pohjoiskalotin sotilaspoliittinen merkitys on kasvanut valtavasti. Kun "riisuu" Kurkien tarinasta 1900-luvun sanoilla maalailun, jää jäljelle alaston runko, josta ilmenee selvästi tuhatvuotinen pyrkimys Atlantille. Samalla huomaa, miten laaja on Haarlan näkemys sekä talouspoliittisessa että taloudellisessa ja historiallisessa mielessä.

Nuoren pirkkalaispäällikön sankari, Henrik Matinpoika, katosi metsästysretkellä jonnekin Ounaille, Ounasjoen maastoon. Häntä etsivä suku kosti julmasti lappalaisille, joiden väitetään tappaneen Henrikin, ja tällöin mm. poltettiin silloinen Raattaman kylä. Henrikiltä jäi kaksi lasta, poika Henrik ja tytär Maalina. Mahtisuvun tyttäret naitettiin pitäen silmällä suvun hyvää. Maalina oli rakastunut Satakunnan Daavidiin, talonpoikaispäällikköön, joka talonpoikaiskapinan yhteydessä joutui Turun linnaan vangiksi ja sai Maalinan veljen kädestä surmansa pakomatkalla. Maalina kihlattiin norjalaiselle Haalogalannin Sigurd Hortelle, joka oli vanha äijänrähjys. Maalina kuitenkin synnytti pojan Daavidille. Kun Maalina lapsineen oli karjakartanolla, ryöstivät hänen sukulaisensa pikkupojan. Pettynyt Maalina nai rikkaan Horten saadakseen varoja ja apua pikkupoikansa löytämiseen, ja hänestä tuli "Merimaan ruhtinatar".

"Kovaa, uppiniskaista ja pahaa oli tuo rotu Pohjanperillä. Mutta kova näytti myös sitä vastaan olevan Lapin armoton laki". Novgorodin kaupparuhtinaskunnan miehet alkoivat levittää Novgorodin valtaa Vienaan. He yrittivät väen väkisin myös länteen, ja vastapelureina siellä olivat Lapin suurherrat, lapinvoudit, siis Kurkien suku.

Daavid Jaakonpoika, Satakunnan Daavid, ei ollutkaan kuollut, vaan pelastui ja siirtyi vihollisen, Novgorodin palvelukseen. Haarla on esittänyt hänet sotapäällikkönä, joka haaveili Suomen valtakunnan perustamisesta ja joka yritti idän avulla, kun länsi oli liiaksi Ruotsiin sidottu. Hänen läntinen vastapoolinsa oli Maalinan veli Henrik, Kurkien päämies.

Ounaksen lappalaisten kasvatti, suomalaispoika Niila oli kuusivuotias lähtiessään eräänä päivänä kasvinsiskonsa Einen kanssa tunturiin, Pallas-Ounasketjulle. Huudoillaan hän pelotti pois ihmisluita jyrsivän suden. Luut kuuluivat hänen isoisälleen "Nuorelle pirkkalaispäällikölle". Niila löysi vyön, jossa oli Kurkien vaakuna, yhdessä jalalla seisova kurki. Tätä hänen lappalaiset kasvatusvanhempansa pitivät enteenä. Aajastaan pojan tarina kiersi myös Maalinan korviin, ja näin äiti löysi kadoksissa olleen poikansa. Samoinhin aikoihin hän kuuli vienalaispäälliköstä, joka haki vaimoaan ja poikaansa ja nimitti itseään kostajaksi. Maalinan veli Henrik teki kuitenkin väärän valan ja vannoi todella tappaneensa Daavidin, vaikka oli tämän tavannut hiljan suomalaisten ja vienalaisten neuvonpidossa.

Novgorodin pajaritar Maria Boretskaja testamenttasi Solovetsin luostarille, Vienan venäläistämiskeskukselle, suuren omaisuuden, johon muun ohella kuuluivat Kemin ja Suomen pokostien verot ja lohipadot. Satakunnan Daavid oli kohonnut vienalaisten johtajaksi. Eräällä neuvottelumatkalla syntyneessä taistelussa hän haavoitti pahoin Henrikiä, joka jäi vaikeasti rammaksi. Pirkkalaiset kuitenkin pääsivät voitolle ja hävittivät Solovetsin luostarin.

Niilasta, joka oli kastettu Niklakseksi, tuli monien seikkailujen jälkeen Henrikin seuraaja Kurkien suvun päämiehenä. Niklas kierteli maata, rakastui Irnijärven Katriin, kemijärvettäreen, sai sitten kuulla tämän saaneen surmansa venäläisvainoissa, oli Knut Possen hovissa Viipurin linnassa kuuluisan Viipurin pamauksen aikaan ja tapasi siellä Knut Bonden äpärätyttären Kaarina Degenin, josta tuli hänen suuri rakkautensa. Kaarinasta tuli rikkaan vanhan miehen vaimo. Mies kuitenkin kuoli, ja ennen kirjan loppua Niklas ja Kaarina "saivat toisensa".

Onnea ei kestänyt kauan. Venäläinen pajari tappoi Satakunnan Daavidin, Niklas havoittui vienalaisten kostohyökkäyksessä lähellä Pohjanlahden rannikkoa ja kuoli. Niklas oli viimeinen suuri Kurki. Hänen jälkeensä tuli vielä muiden sukujen mahtimiehiä, mutta paras pirkkalaisaika oli jo lopussa.

Kirjailijan vapaudella Haarla on sekoittanut tarua ja totta, ja tulokseksi on tullut erittäin hyvin lukemisen arvoinen suurteos. Nykyisten kovaksikeitettyjen kirjojen välillä on hauskaa tutustua tällaiseen teokseen, jonka taustatiedot ovat 40 vuotta sitten olleet mahdollisimman peruseelliset sen ajan tutkimustuloksien mukaan. Ja tuntuu siltä, ettei ainakaan toistaiseksi ole tullut mitään, mikä muuttaisi Haarlan vankan historiantuntemuksen pohjaa. Haarla matkusteli paljon pohjoisessa, asui Raattamassa kirjoittaessaan kirjojaan, ja Lapin kävijöille ovat kirjojen tapahtumapaikat tuttuja — valitettavasti vain osa niistä jäi rajan toiselle puolelle.

Vuonna 1964 ilmestyi Uudessa Suomessa kaksiosainen artikkeli Pirkkalaiskysymys uudessa valossa, kirjoittajana professori Arvi Korhonen. Samana vuonna oli ilmestynyt Ruotsin entisen sota-arkistonhoitajan, tohtori Birger Steckzénin kirja Birkarlar och lappar, 500-sivuinen teos. Sitä professori Korhonen ruotii artikkelissaan.

Steckzén on täysin etymologisen teorian kannattaja ja pitää naurettavina suomalaisten historiantutkijoiden väitteitä Pirkanmaan pirkkalaisista. On outoa, ettei ruotsalaistutkija tunne sen vertaa Suomen oloja, että tietäisi ruotsalaispappien viime vuosisadan lopullakin antaneen suomalaisseuduilla asuville täysin ruotsalaisia nimiä. Hänen mukaansa Ruotsin arkistoissa olevien "ns." pirkkalaisten ruotsalaiset nimet ovat todistus siitä, että he olivat ruotsinmaalaisia, ja suomalaisteoriat olivat kalevalais-Suur-Suomi -ihanteiden chauvinistisia ilmentymiä. Steckzén mm. väittää Jaakkolan muuttaneen Ruotsin puolen nimiä suomalaiseen asuun saadakseen niistä lisätukea väitteilleen. Kuitenkin hän on selvästi väärässä väittäessään lappalaisnimityksiksi mm. -järv ja -lax -päätteisiä nimiä. Päähyökkäyksensä tueksi Steckzén käyttää Schefferusta. Tämä ei kuitenkaan koskaan käynyt Lapissa, vaan sai tietonsa toisilta matkalaisilta ja Lapin papistolta.

Kaarle herttua lähetti kaksi parasta luottamusmiestään Lappiin puoltamaan Ruotsin oikeuksia tanskalaisia vastaan. Torniossa allekirjoitettiin 18. 6. 1599 asiakirjat, joiden mukaan Kemin, Tornion, Luulajan ja Piittimen birkarl-imehet olivat ammoisista ajoista asti kantaneet veroa sekä tunturi- että merilappalaisilta, että he olivat saaneet tämän oikeuden "Byrkalan" ym. pitäjässä olevia perintötiloja vastaan ja että heillä oli kuningas Maunu Eerikinpojan vahvistuskirja (tällaista ei ole kuitenkaan koskaan ollut olemassa). Vuonna 1600 Kaarle herttuan Lappiin lähettämä Johannes Bureus täydenteli yllä sanottuun asiakirjaan viittaavia tietoja väittämällä sen allekirjoittajaksi Maunu Ladonlukkoa. Bureuksen käsitykset ovat vaikuttaneet erikoisesti Schefferukseen.

Voinee lopuksi vain kysyä: Mikä on totuus pirkkalaisista?

MAIRE KALANTI

PUHEENJOHT.....

jatkoa etusivulta

esietty väite yllättävältä. Joka tapauksessa näyttää siltä, että meiltä itsekultakin vaaditaan eräretkeilijävastuun lisäksi yleistä myönteistä ja tasapainoista suhtautumista kaikissa niissä tilanteissa, joissa milloin virallisemmin milloin epävirallisemmin kerromme harrastuksestamme ja yhdistyksemme toiminnasta. Itseriittoisuus on hengenmenoa.

☆

Eipä muuta kuin susivihkiäisissä tavataan.

AT

TUNTURISUSI OY

VAASA puh. 961—24 19 80

— Maailman johtavin keveiden tunturi- ja retkeilyvarusteiden valmistaja. Tunturisusi Oy kertoo Sinulle muutamista valmistamistaan varusteista.
— Nyt on mahdollisuus keventää.
— Varustuksen ollessa kyseessä mitkään vaatimukset eivät ole liian korkeita. Vaeltaja itse voi väsähtää, mutta varustus ei saa koskaan pettää.

Hajk 312
Uudenlainen kevytteltta, joka suo paljon tilaa. Poikittain kulkevan harjan ansiosta on teltta korkein siinä, missä nouset istumaan. Ulkokatto ja pohja ovat kaksinkertaista synteettistä kultua. Hengittävä sisäkatto. Korkeus 120 sm, leveys 120 sm, paino noin 1600 g

Hajk 313
Kolmen hengen teltta. Korkeus 120 sm, leveys 150 sm, paino 1800 g.

Art. 505
Kehys, jossa on vaahtokumipehmusteiset hihnat, muutettavissa henkilökohtaisen hartialeveyden mukaan. Leveys 36 sm, korkeus 80 sm. sekä hylly alapuolella. Repun kannessa on erityisen suuri vedenpitävä vetoketjulla varustettu tasku. Sekä repussa että taskuissa on ohuesta tekokuidusta valmistettu lukko. Ulkotaskujen tunnelisauma on vahvistettu nahkakanttauksella ja saumoissa on ylimääräiset pakkaushihnat.
Tilavuus n. 70 l.
Kehys 104 A, reppu 204.
Kokonaispaino n. 1700 g.

Art. 502
Kehys, jossa on vaahtokumipehmusteiset hihnat. Leveys 36 sm, korkeus 80 sm. Repussa ja taskuissa on lumilukot. Taskut on ommeltu pystysuorilla saumoilla kiinni reppuun. Silloin repun ja taskujen väliin jää tunneli, jossa voi kantaa pitkiä varusteita.
Tilavuus n. 50 l.
Aidosta VINYLON F:stä valmistetussa pakkauspussissa on pyöreäksi ommeltu pohja ja narukiinnitys. Tilavuus n. 30 l. Erillisiä terylene-pakkaushihnoja on saatavissa sekä reppuun että pakkauspussiin, ne voidaan irroittaa sekä repusta että kehyksestä. HUOM! Repun paikkaa kehyksessä voi helposti muuttaa oikean painopisteen saavuttamiseksi esim. hiihdettäessä.
Kehys 101 A, reppu 203,
pussi 210 + hihnat.
Kokonaispaino n. 1700 g.

Art. 504
Kehys, jossa on vaahtokumipehmusteiset hihnat. Leveys 36 sm, korkeus 58 sm ynnä tukihylly alhaalla.
Tilavuus n. 50 l.
Kehys 103 A, reppu 201.
Paino n. 1100 g.

Art. 504-V
Kuten yllä, mutta repussa ja taskussa lumilukot. Taskut tunneliommeltu.
Kehys 103, reppu 203.

Lähettäkää kuvastonne ja tiedot lähimmästä jälleenmyyjästä.

Nimi .....

Postiosoite .....

.....

.....

OY TUNTURISUSI. Kalastajankatu 14
65100 Vaasa 10
Puh. 24 19 80

25-vuotias

● Yllä oleva Nipa Raumalan kuva julkaistiin niin sanokaapa milloin.

Siitä on ehtinyt kulua viisi vuotta. Kerroimme silloin, että Lapin Kullankaivajain liitto, jonka sihteeri Raumala oli ja on edelleenkin, täytti 20 vuotta.

Nyt kun puoli vuosikymmentä on taas ehditty kulkea eteenpäin, on liitto täyttänyt neljännesvuosisadan ja vienyt tällä kertaa juhliaan Ivalonjoen maisemissa Pahaojan kämpällä. Juhlat olivat samanlainen muistelutilaisuus kuin aikaisemmatkin. Tällä kertaa olisi haluttu kullankaivajien vieraaksi Sylvia Petronella van der Moer, se aikanaan tunnetuksi tullut Petronella, joka keitti kullankaivajille sapuskaa kultakuumeen aikaan ja josta kaikki kullankaivajat pitivät, mutta joka passi-, työlupa- ym. epäselvyyksien vuoksi karkoitettiin maasta. Kullankaivajat olivat ottaneet selvää, ettei Petronellan vierailu muodollisesti olisi ollut mahdotonta. Vaikeus oli nyt siinä, että Petronellaan ei tavoitettu. Joskus oli joku kullankaivajista hänet tavannut Amsterdamissa ja joku oli tuonut terveisiä, että tyttö oli kukkia myymässä. Mikä lienee totuus Petronellasta? Missä hän on jo miten hän voi? Siinä kysymyksiä, joihin kullankaivajat haluaisivat kuulla vastauksen. Kaikessa tapauksessa Petronellalla on ikää jo pikkuisen yli 50 vuotta. Ei siis mikään tyttö enää.

● Erikoisena yhteensattumana, eikä yhtään epämieluisana, pitivät kullankaivajat sitä, että samaan aikaan kun he etsivät juhlilleen hollantilaista Petronellaan, ilmaantui Lemmenjoen maisemiin itse Hollannin kuningatar Juliana. Ja häntä piti kaikkien jalan syten mennä katsomaan ja tervehtimään. Kuningatar vietti yön Njurgalahdessa, mutta kun tämän kesän huonot säät eivät tehneet poikkeusta hänen vierailunsakaan kohdalla, ei syksyinen Lappi levittäytynyt kaikessa upeudessaan kuningattarelle. Ja se oli tietenkin vahinko.

Inari Tirro Muotka

Muotkatunturien 40 kilometrin pituinen, asumaton tunturialue sijoittuu Utsjoen ja Inarin kuntien rajaseudulle. Lännessä on rajana Inarinjoki ja idässä Jäämeren tie. Alueella on kaikkiaan yli 100 nimettyä tunturia, joiden korkeus vaihtelee 400—600 metriin. Erikoisuutta alueelle antavat länsiosan lukuisat, jyrkkämuotoiset tunturilaet. Jokia ja puroja on runsaasti tunturien välissä koivikkoisissa kuruissa. Ne ovat tavallisesti kuitenkin matalia ja helposti ylitettäviä. Inarin puoleisin osa on havumetsää kasvavaa erämaata, pohjoisosat avaraa koivikkoista tunturimaata.

Pohjois-Suomen retkeilyoppaissa kuvataan tarkoin Muotkatunturien merkitty vaellusreitti. Se alkaa Tirron kylästä, jonne esimerkiksi Inarista pääsee mukavasti taksilla, jos ei siinä vaiheessa ole kiinnostunut patikoinnista. Inarin ja Tirron välillä on Riutalan lastenkoti, joka nykyisin on maamme ainoa NNKY:n omistama lastenkoti ja monessa muussakin mielessä mielenkiintoinen oman alansa laitos. Tirron kylä on omaperäinen, neljän talon muodostama erämaan kyläyhdyskunta, jossa kannattaa katsella ympärilleen.

Merkityn reitin alkumatka Tirrosta Mukkalompolon autiotuvalle kulkee kokonaisuudessaan havumetsäalueella. Mukkalompolon kämppä sijaitsee Koarvikods-tunturin kaakkoispuolella Vestojoessa olevan Mukkalompolon eteläpäässä merkityn reitin varrella. Se on metsähallituksen omistama, vuonna 1970 rakennettu hirsikämppä. Majoitustilaa on kymmenelle henkilölle ja takkaa lukuunottamatta ovat käytettävissä kaikki autiomajan mukavuudet — hiiretkin ovat omasta takaa.

Toisena Muotkatunturin vaelluksen lähtöpaikkana suosittelisin esimerkiksi Muotkan Ruoktua. Varsinkin silloin, jos olet minun tapaiseni vaeltaja, joka mielellään viettää viimeisen yön ennen vaellusta sivistyksen rajamailla saunoen, syöden ja nukkuen hyvin. Muotkan Ruoktulta voi mukavasti suunnistaa Peldoaivin huipun tuntumaan katselemaan maisemia ja laskeutua sitten Koarvikodsin rinteille, josta merkityn reitin löytää kesäaikana helposti. Talvella reitin löytäminen on vaikeampaa, sillä se on merkitty osittain kiriin ja puissa olevat merkit ovat useimmiten niin matalalla, että lumi peittää ne.

Muotkan Ruoktun ja Koarvikodsin välillä on runsaasti hyviä leiriytymispaikkoja. Suomen Matkailuliiton retkeilyosaston vuonna 197 julkaiseman Pohjois-Suomen tunturi- ja autiotuvat kirjasen mukaan Peldojoen länsirannalla, noin neljä kilometriä Peldojärvestä koilliseen on talvikäyttöinen hirsimaja. Kirjasen mukaan majan kunto on tyydyttävä ja tilaa kerrotaan olevan kolmelle neljälle henkilölle. En pidä kämppää yöpymiskelpoisena ainakaan talvisaikaan kuin korkeintaan parille henkilölle. Kunto on mielestäni myöskin lähempänä heikkoa kuin tyydyttävää. Hätätilanteessa se tarjoaa yöpymismahdollisuuden, mutta muussa mielessä ei sitä kannata ajatella.

Muotkatunturien vaellukselle voi lähteä myös Karigasniemeltä. Suosittelen sitä varsinkin silloin, jos aikaisemmin olet kulkenut reitin päinvastaiseen suuntaan. Karigasniemen yöpymismahdollisuudet talvella ovat huonot. Jos siellä ei satu olemaan henkilökohtaisia ystäviä tai tuttavia lienee majapaikan löytäminen yhtäkkiä vaikea.

Karigasniemeltä on sopivan päivämatkan päässä Stuorraäytsin (Stourravdsi) autiomaja. Kämppä on rakennettu vuonna 1971 hirsistä ja on erittäin hyvässä kunnossa. Stuorraskaidin ja Kätkipassin välissä on kaunis Stuorravdshin kurulaakso, jonka pohjalla on rivi kirkasvetisiä tunturilampia. Sen länsipäässä, noin viisi kilometriä paikasta, missä Inarin ja Utsjoen kuntien välinen raja leikkaa Stuorravdshin kurun on samanniminen autiomaja. Kurulaakson itäpäässä, Stuorravdshijoen laskettua Kiellajokeen, joen itärannan nimettömän ja kivikkoisen vaaran itärinteellä on rajamiesten kämppä. Sekin on hirsirakenteinen, hyväkuntoinen kämppä, joka tarjoaa mukavan yöpymismahdollisuuden neljälle viidelle henkilölle. Kiellajoen kämpän lähistöllä sijaitsevat Raadnuskaidi ja Urroaivi ovat loistavia näköalapaikkoja. Päivän laskettelu- ja valokuvausretken kohteina ne ovat erinomaisia.

Muotkatunturien autiomajoihin kuuluvat edellisten lisäksi Tunturiharakoiden Harakanpesä, joka on Peldojärven itäpuolella olevan Suoppajärven koillisrannalla ja Kurtojoen kämppä, joka on Kurtojoen pohjoisrannalla Jorba-Kaisavarri tunturin eteläpuolella. Molemmat ovat talvikäyttöisiä, hirsirakenteisia, hyväkuntoisia autiomajoja. Harakanpesästä osa on lukittu ja siellä on myös erillinen saunarakennus. Majoitustilaa on neljälle viidelle henkilölle. Kurtojoen kämppään mahtuu kymmenen henkilöä. Se on metsähallituksen omistama, joten lukittua osaa ei ole. Alueella on lisäksi muutamia poromiesten aikanaan rakentamia kammia, jotka nykyisin ovat melko huonokuntoisia. Sellainen sijaitsee esimerkiksi Portshshokka-tunturin pohjoisrinteellä.

Muotkatunturien maisemissa on näihin saakka suunnistettu 1930-luvulla kartoitettujen karttojen avulla. Viime vuosina on kuitenkin jo ilmestynyt uusia 1:100000 ja 1:20000 mittakaavaan tehtyjä karttalehtiä. Saariselän retkeilykarttojen tyyppisiä karttoja ei alueelta vieläkään saa.

Jo vain kannattaa käydä Muotkalla.

LEENA HEINONEN